

Halo
by Erasmus+

10.2 HANDBOOK

HALO – HANDWRITING ANALYSIS AS METHODOLOGY
TO DEFEND LEARNERS CREATIVITY AND REINFORCE
ORIENTATION

NR. 2020-1-IT02-KA201-079983

Cofinanțat prin
programul Erasmus+
al Uniunii Europene

Handbook

HALOPROJECT

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, acesta reflectând exclusiv opiniile autorilor, Comisia neputând fi considerată răspunzătoare pentru nicio utilizare a informațiilor conținute în aceasta.

Introducere

ROLUL ANALIZEI GrafoLOGICE ÎN PROCESELE DE ORIENTARE

1. O prezentare generală

Înainte de a introduce câteva aspecte de bază legate de orientarea și disciplina grafologică, ilustrăm, cu o privire de ansamblu, conținutul acestei rezultate intelectuale a proiectului HALO.

În modulul 1 vor fi indicate noile nevoi legate de practicile actuale de orientare: sprijinul celor care se orientează nu poate fi limitat la o singură alegere, ci trebuie să poată însoți persoana, în special tânărul, pe tot parcursul proiectului de viață. Știința grafologică, capabilă să înțeleagă individul în schimbare dinamică, oferă un sprijin valoros în acest sens și permite consilierului să recupereze informații nu numai cu privire la caracteristicile inteligenței și ale personalității manifeste, ci și cu privire la posibilele evoluții ale acestora, proiectând descrieri și sfaturi în mod constant spre viitor, cu o privire binevoitoare și

optimistă.

În modulul 2 va fi ilustrată posibilă sinergie dintre grafologie și psihologie, indicând în practică care poate fi domeniul lor de schimb, în special în domeniul orientării conceput mai presus de toate ca auto-orientare. Pentru a clarifica avantajele interdisciplinare ale acestui dialog fructuos, va fi descrisă colaborarea Institutului Grafologic G. Moretti cu proiectul Studio Bernadette - Aretè, o colaborare în care știința grafologică oferă o contribuție valoroasă la serviciul psihopedagogic școlar, orientarea educațional-culturală și alegerea conștientă a profesiei.

În modulul 3 se va acorda un spațiu amplu unui subiect introdus parțial de modulele anterioare: căutarea conștientizării limitei pentru a o depăși sau prin activarea resurselor prezente la tânăr, chiar și cele mai ascunse și / sau încă în faza embrionară. În măsura în care este posibil în spațiul disponibil, complexitatea pe care munca grafologului o poate evidenția și bogăția componentelor pe care le poate cunoaște și duce la împărtășirea cu alți experți vor fi evidențiate. Direcționarea potențialului actual și facilitarea transformării limitelor în noi orizonturi de experimentat este un proces care ar trebui favorizat în fiecare copil și în orice context, mai ales în cel școlar

care, pentru unii tineri, poate reprezenta singurul mediu favorabil pentru propria realizare. În această lucrare delicată de îngrijire și dăruire necesară educatorului pentru adulți, fie părinte, profesor, consilier, psiholog sau pedagog, contribuția grafologiei este enormă, deoarece este capabilă să se concentreze pe fenomene de catalizare și calități de activare, favorizând schimbări pozitive, datorită unei abordări curioase, admirate și disponibile emoțional.

Grafologul, "înfrânt" împreună cu toți cei care ajută copiii, ajută la descoperirea semințelor unde pământul pare arid și uscat, activând talente adesea dincolo de toate predicțiile posibile și trezind în tineri dorința de a "deveni". De multe ori este vorba de redescoperirea puterii de a visa, cu toate acestea, un vis cu ochii larg deschiși asupra realității a ceea ce copilul are la dispoziție pentru a-l realiza: "dorința de a-l ajuta, de asemenea, determină pe grafolog să folosească cuvinte de vis, dar, atunci când la bază există un material bun care trebuie valorizat, se poate și visa". pentru a o spune în cuvintele folosite de prof. Carlo Merletti, în faza de pre-încheiere a modulului 3.

Orientarea ca practică de sprijinire a tinerilor în definirea rolurilor lor și a disciplinei grafologice

ca instrument de cunoaștere și descriere a persoanei sunt, prin urmare, protagoniștii prezentului manual, precum și posibilitatea lor de coordonare, colaborare și interacțiune, așa cum s-a anticipat deja pe scurt.

Să trecem acum la miezul problemei prin introducerea unor elemente fundamentale pentru înțelegerea a ceea ce va urma în modulele următoare.

2. De la modernitate la postmodernitate: disconfortul libertății și criza practicilor de orientare

A vorbi despre orientarea în slujba tinerilor înseamnă practic definirea coordonatelor în care se află pentru a-i ajuta să se concentreze pe o direcție posibilă și satisfăcătoare în care să meargă. Acest lucru presupune posibilitatea de a putea "intercepta" poziția lor, ca și pe o hartă, și de a sta alături de ei cu dorința de a împărtăși, de a privi orizontul din perspectiva lor. Orientarea înseamnă, de fapt, indicarea unei căi care aparține deja, cel puțin parțial, viziunii celor care o vor urma, adică de a susține o cale a cărei evoluție băiatul sau fata este deja protagonistă. Acest proces este posibil dacă există o conștientizare ridicată a contextului în care se desfășoară practica de orientare la cei care o conduc și nu numai la cel specific legat de un mediu de formare definit, ci și la cel general, relevant pentru situația psiho-socială globală în care este introdus tânărul.

În așa-numita perioadă a epocii moderne, înainte de prezent, a existat un climat general de încredere în progres și instituții, iar

convingerea că există adevăruri absolute și modalități ideale de a atinge obiectivele, chiar și în domeniul muncii, a fost asumată ca fiind sigură. Primele forme de orientare definite, de exemplu, de propunerile operaționale ale lui Frank Parsons și ale Biroului său vocațional bazate pe ideea de a putea potrivi oamenii cu rolurile de locuri de muncă disponibile, într-un mod liniar, luând ca o presupunere incontestabilă că a existat o relație foarte strânsă între ei. "Omul potrivit la locul potrivit" a fost motto-ul lui și în această linie de gândire au fost aplicate pentru prima dată cu mare succes testele de psiho-aptitudine care au facilitat treptat gestionarea resurselor și orientarea în cele mai diversificate domenii.

O serie de elemente, inclusiv noile conflicte mondiale și noua amenințare nucleară, împreună cu descoperirile științifice care au caracterizat prima jumătate a secolului trecut, au favorizat introducerea unei viziuni fără precedent a lumii în care dezordinea, incertul și, într-un fel, indeterminabilul au trebuit și au fost luate în considerare; Perspectiva deterministă, care a făcut posibilă definirea cu precizie a efectelor unor cauze specifice, a fost treptat abandonată pentru a adopta o privire probabilistică: din acel moment, punctele de vedere din care era posibil să privim realitatea

păreau infinite , ceea ce, de altfel, era din ce în ce mai dificil de descris și de controlat. Astfel începe o fază de "fragmentare" în care instituțiile încep să fie percepute ca fragile și considerate opresive limitele impuse de acestea și cele asociate cu orice tip de legătură. Intrăm în epoca postmodernismului, definită de la mijlocul secolului al XX-lea încoace de o criză globală a întregii lumi occidentale, dezbinată și dezamăgită, care nu mai găsește securitate în valorile care au caracterizat perioada istorică anterioară (Lyotard, 2004). Trecem aproape neapărat la un soi de "auto-gestionare existențială" (Ehrenberg, 1994): într-o realitate în care totul este permis și, prin urmare, potențial totul este posibil, tocmai libertatea fără limite aparente cauzate de prăbușirea constrângerilor impuse din exterior îl determină pe individ să simtă disprețul de a nu se simți "conținut"; cuvântul "individ" reprezintă bine acest tip de izolare în care subiecții se găsesc ca fiind "încolțiți" în individualitatea lor, suferind de o singurătate în care separarea nu este numai de ceilalți, ci, în adâncul sufletului, are loc în primul rând în interiorul lor (Benasayag, 2016).

Sentimentul interior al incertitudinii devine ca o oglindă a ceea ce se întâmplă treptat și s-a materializat în lumea socială, economică și de

lucru, conducând la definiții din ce în ce mai noi ale practicilor de orientare: existența unei relații liniare între caracteristicile persoanei și cea a contextului său este pusă sub semnul întrebării, de asemenea, datorită perspectivelor prezentate de Teoria carierei cognitive sociale (SCCT) (Lent, Brown și Hackett, 1994). Acesta din urmă ia în considerare relația dintre persoană și context caracterizată printr-o influență reciprocă și recunoaște posibilitatea individului de a-și controla experiențele viitoare și posibilele sale succese bazate pe convingeri, așteptări, interese și obiective personale. De-a lungul anilor, expresii precum autoeficacitatea, așteptarea rezultatelor și posibilitatea de a crește abilitățile individului au devenit utilizate și investigate în mod obișnuit în cele mai recente practici de orientare. De asemenea, se acordă atenție pașilor care conduc la formularea unei alegeri, identificând necesitatea de a defini diferite stiluri de luare a deciziilor și importanța "predării științei de a alege" (Gati, 2013). Aceste concepte dau naștere unor strategii și practici pe care le vom vedea mai detaliat în cele trei module ale acestui manual și care se referă la valoarea intervenției de orientare ca o acțiune de ajutor la auto-orientare.

Prin urmare, orientările pot fi considerate în prezent ca un sprijin pentru soluționarea unei probleme, cea profesională, în special pentru cei care simt incertitudinea care precede orice decizie ca fiind insurmontabilă (Soresi și Nota, 2020).

Criza concepțiilor liniștitoare legate de conceptul de "om potrivit la locul potrivit" a deschis, prin urmare, noi căi pentru orientarea în care utilizatorul este pus la cârma propriului destin, îndemnat să ia măsuri atât pentru a învăța ceea ce îi lipsește pentru a stăpâni cu ușurință alegerea (sau mai degrabă alegerile), punând în joc toate resursele sale - chiar și pe cele mai puțin "folosite" , și să se antreneze pentru a stăpâni imprevizibilitatea care îl înconjoară. Vom vedea în modulele individuale cum acest lucru este fezabil și care sunt marjele de acțiune pentru cei care desfășoară orice activitate de sprijinire a copiilor în acest domeniu, în care instrumentul grafologic este confirmat a fi foarte eficient.

3. De la scris ca expresie individuală la grafologie ca știință în slujba orientării

În Manual și în cursul despre I. O.1 au fost introduse aspectele fundamentale care permit ca scrisul să fie definit ca o expresie individuală prețioasă , capabilă să exprime identitatea complexă a celor care o compun, precum și să fie un indice al caracteristicilor sale geofiziologice somatice și neurofiziologice. Potrivit lui Girolamo Moretti, maestru fondator al metodei grafologice Moretti la care ne referim, studiul scrisului de mână ne permite să cunoaștem persoana în totalitatea sa ca unitate psihosomatică în relație. Aceasta înseamnă că pentru grafolog observarea scrisului de mână este echivalentă cu observarea comportamentului celui ce scrie și deducerea caracteristicilor subtile. Într-un text scris de mână, nu planul verbal este studiat de grafolog, citind conținutul, ci limbajul său non-verbal, pe care îl putem defini limbajul grafic, al cărui cod este determinat de semne grafologice, adică de aspecte grafice detectabile și măsurabile definite și a cărei definiție derivă dintr-o lucrare experimentală aprofundată de comparație între fizionomia graficelor și prerogativele subiecților care scriu.

Semnele grafologice se referă la o semnificație specifică la nivel comportamental și de caracter. Acest tip de comunicare permite dinamicii interioare a celui ce scrie să apară ca un mesaj expresiv inconștient. Întotdeauna într-un mod inconștient, cei care observă o scriere, fie că este a lor sau aparține altora, pot percepe parțial aceste sensuri, dar o vor face într-un mod naiv și mai mult decât orice altceva la nivel emoțional. Grafologul, pe de altă parte, este destinatarul cel mai potrivit pentru acest tip de limbaj expresiv, deoarece, datorită unei formări lungi și aprofundate, este capabil să decodifice cu precizie semnele grafologice și să le traducă în descrieri psihologice fine. Fiecare semn grafologic constituie un fel de binoclu care ne permite să identificăm o caracteristică specifică și intimă a subiectului. Deoarece persoana poate fi considerată un sistem complex de factori psihologici în interacțiunea continuă, manifestarea sa grafică reprezentată de scris arată aceeași dinamică: fiecare semn grafologic are o semnificație specificată pe baza combinației celorlalte semne prezente (polivalența semnelor); acest peisaj grafic în Ordinea generală este definită de termenul "context". De exemplu, un semn specific introdus într-un context grafic în care predomină indici care

accentuează contrastul și agresivitatea (de exemplu, multe unghiuri în litere și legături între litere sau lansări cu forță și impuls prin invadarea unor suprafețe mari ale foii) va fi privit în acest mediu psihologic de bază și sensul la care se referă poate fi întărit în posibilele sale conotații de opoziție, dominație și aroganță. Decodarea limbajului grafic pentru descrierea persoanei este departe de a fi banală și necesită un studiu atent și precis, precum și abilități expresive și abilități relaționale eficiente, deoarece, după cum se știe, nu atât de multe cunoștințe sau know-how garantează succesul unei consultări, ci, pentru a o completa, este necesar să știți cum să comunicați.

În I. O.1 au fost descrise unele caracteristici ale disciplinei grafologice, subliniind în special simbolismul spațial, categoriile grafice și tendințele naturale definite de temperamentele lui Moretti. În acest manual, deoarece grafologia este pusă în relație directă cu alte discipline, cum ar fi psihologia sau consilierea de orientare în general, se consideră că este important să se definească unele dintre aspectele sale fundamentale.

Grafologia se situează între științele umaniste, cum ar fi psihologia, antropologia și sociologia; Este autonomă, experimentală și deschisă

interacțiunii cu alte cunoștințe și interdisciplinaritate. Are propria temelie epistemologică care a apărut treptat de-a lungul anilor și care își găsește punctul de referință în abordarea pluralistă și obiectivistă a lui Evandro Agazzi. Conform acestei perspective, o disciplină poate fi definită ca știință numai dacă respectă anumite condiții de obiectivitate și rigoare. Conceptul de rigoare nu coincide în acest moment cu conținutul incontestabil, ci cu procedurile riguroase care rezultă din identificarea propriului obiect de cercetare printr-o procedură bazată pe propria metodă și un limbaj specific, care reprezintă fiecare afirmație, ca urmare a criteriilor protocolare definite și împărtășite în cadrul comunității care a acceptat aceste criterii.

Acesta nu este locul pentru a defini în detaliu criteriile și principiile științei grafologice, dar vom menționa doar câteva dintre ele pentru a permite cititorului să înțeleagă liniile generale. Primul criteriu al protocolarității, de exemplu, raportează ceea ce a fost descris până acum: obiectul de studiu al grafologiei este urma grafică luată în considerare din punctul de vedere al limbajului grafic investigat în perspectivă morfologică, genetică și simbolică profundă. Obiectivarea și analiza sunt permise de permanența firului grafic pe suportul în care

a fost realizat. Al doilea criteriu al protocolarității definește modul în care disciplina grafologică studiază calea grafică caracterizând-o în individualitatea sa grafică înțelegând ca autenticitate a scriitorului, evidențiind specificul scrisului de mână în raport cu autorul său. Unele principii sunt derivate direct din observația grafologică în sine, altele coboară din alte științe, cum ar fi principiul deja definit al unității psihosomatice a persoanei, și servesc drept ghid pentru investigarea grafologică.

Semnele așa cum tocmai le-am descris sunt considerate constante în raport cu care sunt studiate combinațiile, conform unei metode definite. Ele sunt împărțite în semne index care se referă, prin contiguitate reală, la altceva (de exemplu, presiunea grafică este înregistrarea forței vitale a persoanei), semnele pictogramei care se referă, prin similitudine, semnificanță și semnificație (de exemplu, claritatea grafică indică claritate în diferitele planuri ale personalității) și semnele simbolice care reprezintă o proiecție simbolică a dinamicii interioare (de exemplu semnul Pandantiv care, prin înclinația literelor spre dreapta, explicitează direcția metaforică a subiectului față de celălalt, plasat simbolic în dreapta în mediul foilor). Acestea din urmă sunt strâns

legate de simbolismul lui Pulver și de simbolismul orizontal al lui Moretti, conform cărora litera în construcție reprezintă EUL, ideea și sentimentul în continuă legătură cu celălalt, definite de litera următoare; simbolismele spațiale sunt de înțeles dacă luăm în considerare faptul că sistemul nostru cognitiv funcționează prin metafore orientative care organizează spațial concepte atât în realitate, cât și în proiecția sa bidimensională constituita în domeniul foilor. Semnele simbolice pot fi explicate și prin așa-numitele metafore structurale care ne permit să interpretăm mediul în care suntem cufundați prin asocierea amprentelor, culorilor și dimensiunilor cu concepte, emoții și senzații specifice (un exemplu tipic este dat de unghiularitatea care atât în mediul real, cât și în calea grafică sunt asociate cu conceptul de pericol, emoția furiei și sentimentul de durere).

Perspectiva grafologică consideră scrisul ca un fenomen unitar sau, ireductibil la elementele sale, manifestarea unui principiu organizațional care pornește, așa cum se vede, din nevoile interioare ale persoanei, poartă urme ale istoriei sale și sugerează posibile impulsuri de dezvoltare. Rigoarea și obiectivitatea cerute în știința grafologică nu

exclud intuiția și pluralismul școlilor și metodelor; abordarea este idiografică, deoarece este preocupată de singularitatea persoanei care o descrie în individualitatea și complexitatea sa și o orientează spre realizarea deplină a potențialului său.

Ceea ce este indicat prin scris ne permite să înțelegem modul în care căile și intențiile grafologiei sunt potrivite pentru efectuarea practicilor de orientare. Datorită versatilității sale mari, a reușit să răspundă nevoilor care au apărut treptat în acest domeniu pe baza schimbărilor prezente în societate. În ultima vreme, grafologia s-a împrumutat, prin identificarea precisă a abilităților și tendințelor individului, pentru a ghida căutarea unei corespondențe precise între rolul de formare sau de muncă și persoană; în prezent, cu mare eficacitate, favorizează răspunsuri adecvate la incertitudinile inerente procesului de alegere care stă la baza chestiunii de orientare. Aducând valorizarea persoanei, printr-o privire asupra unicității sale, cu evaluarea pe categorii mari, prin studiul temperamentului dominant, grafologia permite revenirea descrierilor aprofundate din care să se tragă posibile traiectorii evolutive, răspunzând nevoii elevului de „a se găsi pentru a-si găsi propria cale.” Abordarea complexă care o

caracterizează este capabilă să raționeze prin eventualitate, transformări rapide și realizări ulterioare, primind tânărul în realitatea sa schimbătoare și stimulându-i dialogul interior pentru că, așa cum se va vedea pe deplin mai târziu, motivațiile și dorințele nu numai că creează oportunități, ci favorizează de asemenea, noi talente pentru a le atinge.

MODULUL 1 - NOILE FRONTIERE ALE ORIENTĂRII EDUCAȚIONALE ȘI PROFESIONALE

1. Consilierul ca agent al schimbării

Din ceea ce este menționat doar pe scurt în partea introductivă, este clar că este necesară o nouă conștientizare din partea celor care trebuie să gestioneze o întrebare orientativă. Această nevoie a fost adâncită de cei care fac în prezent cercetări în acest domeniu. De exemplu, grupul de lucru al laboratoarelor La.R.I.O.S. într-un articol deja acum câțiva ani a subliniat cum (Savickas et al., 2009):

„Scopul principal al profesioniștilor în orientare este de a putea ajuta oamenii să-și construiască rolurile

profesionale ținând cont atât de ideile pe care le au despre ei înșiși, cât și de viziunea și caracteristicile lumii, astfel încât să poată deveni oamenii care își doresc să fie.”

Sarcina consilierului este, prin urmare, de a încuraja un proces care începe cu o privire asupra propriei persoane și a contextului, în care cineva se recunoaște pe sine și evoluează, datorită prezenței unei dorințe de împlinire și desăvârșire.

Așa cum s-a anticipat în Introducere, situația actuală nu permite însă o viziune clară asupra propriei persoane sau nici, cu atât mai puțin, nu stimulează un sentiment interior de siguranță capabil să favorizeze evoluția și pe acest motiv consilierul trebuie să știe să acționeze.

Ideea din spatele acestui rol este de a vedea gama sa de acțiune proiectată în viitor.

Orientarea înseamnă, de fapt, abordarea viitorului oamenilor ca agenți ai schimbării, acceptarea incertitudinii și disconfortului ca condiții de "conturare". Cei care se orientează nu pot face acest lucru decât simțind o convingere profundă de a putea schimba istoria celor din fața lor, eliminând concluzii ușoare care ar putea duce la viitor saturat de nemulțumiri. Limitarea propriilor evaluări prin blocarea oricărei referiri la trecut și prezent, aplicarea unui determinism riguros - adică pretinzând că situația și caracteristicile inițiale sunt în mod unic predictive a ceea ce va fi - este în prezent foarte "periculoasă".

Observarea atentă a ceea ce se întâmplă face foarte dificil să vorbim despre viitor în tonuri roz și binevoitoare. De câțiva ani, de fapt, ideea de viitor a căpătat contururi întunecate și catastrofiste chiar și în cultura populară, nu numai în cercurile academice. În Italia, munca este percepută din ce în ce mai mult ca un privilegiu al câtorva, mai degrabă decât ca o

datorie sau un drept, așa cum ar trebui să fie conceput. Liberalizarea tot mai accentuată a pieței forței de muncă pare să fi condus la un număr tot mai mare de lucrători care trăiesc în condiții de sărăcie absolută (lucrători săraci). Globalizarea și tehnologizarea, pe de o parte, par inevitabile și o sursă de noi oportunități, dar, pe de altă parte, ele reprezintă amenințări reale la adresa bunăstării oamenilor și a dezvoltării armonioase a societăților la care se adaugă instabilitatea asociată fenomenului de precarizare în creștere. Aceiași consilieri, în rolul lor educațional, ar trebui să fie preocupați să predea, în special tinerilor, cum să facă față acestor tipuri de schimbări, deoarece, cu rare excepții, mass-media nu le propune ca teme de reflecție (Soresi și Nota, 2020, pp. 67-81) . Școala în sine, investită cu numeroase sarcini, se luptă adesea să găsească spații pentru a discuta evenimentele actuale împreună cu copiii, în ciuda angajamentului și implicării în această direcție din partea profesorilor.

Criza climatică și de mediu contribuie la sentimentul de insecuritate deja prezent, la care s-au adăugat anxietatea generată de pandemia Covid-19 și situația politică internațională într-un mod catastrofal: noi temeri se acutizează în plus față de cele deja prezente.

Se vorbește din ce în ce mai mult despre societatea de risc, adică despre o societate în care există un risc global (interacțiunile complexe duc la repercusiuni neașteptate departe de cauzele posibile) și invizibile (greu de prezis și, în acest sens, ascunse): doar o cunoaștere profundă și extrem de specializată ar putea determina oamenii să se simtă conștienți și capabili. Faptul este că sentimentul de sfidare în fața unui pericol vag și responsabilitatea pentru propria realizare sunt în totalitate în gestionarea individului. Chiar și în lumea muncii, parcursul profesional individual este din ce în ce mai detașat de organizație: în timp ce în secolul al XX-lea

indivizii și-au dezvoltat formarea și și-au făcut o carieră într-o organizație stabilă, astăzi, deoarece stabilitatea și securitatea nu mai sunt prezente, ci o muncă flexibilă și organizații fluide, cariera este în managementul complet al persoanei (Duarte, 2004; Savickas, 2011). Acest lucru implică un sentiment profund de izolare, mai ales dacă încercările de succes se dovedesc dezamăgitoare.

Astfel, ideile larg răspândite de pesimism proliferază pe scară largă, iar frustrarea este însoțită de furie care, deși intensă, nu se activează și este limitată, atâta timp cât reușește, la o lamentație pasivă morocănoasă, susținută de o impotență generală percepută.

Îndrumătorii ar trebui să se considere nu numai evaluatori și consilieri de competență, ci și în mod activ ca oameni care îi pot influența și convinge pe cei care simt că sunt perdanți și debusolați. Nu mai este suficient să descriem caracteristicile și să definim situațiile, ci este necesar să-i scuturăm pe cei mai descurajați

care nu simt "dorința de viitor" și care resping, tocmai din acest motiv, practicile tradiționale de orientare. Ideea că orientarea înseamnă medierea între persoană și mediul educațional sau de lucru care îl poate primi trebuie neapărat abandonată: neutralitatea este o iluzie care încurcă și blochează. Consilierul ar trebui să contracareze nu numai neîncrederea și descurajarea celor care au nevoie de slujirea sa, ci și a celor care îi modulează viitorul, în primul rând a profesorilor asupra cărora rolurile de responsabilitate și prevenție cântăresc din ce în ce mai mult, chiar și în încercarea de a compensa ceea ce familiile și societatea în ansamblu se luptă frecvent să sprijine.

Fiecare solicitare de consiliere de orientare este necesar să fie exprimată, ascultată și acceptată. Consilierul ar trebui să ajungă la această nevoie sau, mai bine zis, la dorința care reprezintă flacăra originară, până la punctul de a o simți ca pe a lui, împletind

continuu întrebările care i se pun cu propunerile care i-au fost adresate. Faza de alegere este o fază de tranziție care, datorită potențialei schimbări implicate în ea, exacerbează toată incertitudinea, sentimentul de inadecvare și singurătate descris mai sus și care definește din ce în ce mai des viața copiilor noștri. Prin urmare, unul dintre obiectivele principale trebuie să fie susținerea optimismului, stimularea căutării de posibilități și stimularea încrederii de a putea alege. Nu puteți ajuta un tânăr să-și planifice propriul viitor dacă nu-l stimulați să-l imagineze, generând speranța de a-l realiza: liniștea prezentului trebuie respinsă cu indignare și curajul de a-și învia visele trebuie încurajat cu entuziasm.

2. O perspectivă Life Design pentru tinerii "înfomețați de speranță"

În practică, nu este deloc ușor să contracarăm pesimismul și deziluzia; Adesea, pentru categoriile cele mai fragile, pot fi întâlnite situații care sunt foarte greu de înțeles, de gestionat și de schimbat. Printre acestea, în special, tinerii ies în evidență : pe băncile școlii se formează prea devreme convingerea că lucrurile nu vor merge așa cum și-ar dori cineva, că drumul înainte nu este ușor și că este mai bine să se dezică de ziua de mâine și să fie mulțumit să trăiască de la o zi la alta. Din acest motiv, consilierii ar trebui să poată interveni din timp, prin acțiuni preventive, probabil desfășurate în contextul școlar.

Starea de neîncredere este confirmată de prezența masivă a așa-numitului tânăr NEET, al cărui acronim în limba engleză sono "Not (engaged) in Education, Employment or Training" rezumă faptul că nu sunt "Nu sunt (implicați) în educație, angajare sau formare:

nu lucrează, nu studiază și nu sunt implicați în activități de formare și ucenicie. Este considerată o generație suspendată, cu un viitor întrerupt. Din păcate, Italia are recordul european în ceea ce privește numărul de copii aflați în această stare; Datele Eurostat pentru 2020 arată că acest fenomen este foarte mare, deoarece se pare că mai mult de un sfert (29,4%) dintre tinerii cu vârste cuprinse între 20 și 34 de ani sunt Neet (aproape de patru ori mai mulți decât numărul care descrie situația din Olanda, de exemplu), subliniind o ineficiență clară în întregul proces de tranziție între școală și locul de muncă și necesitatea unei orientări mai eficiente către viitor, care să implice profesioniști din sector, din lumea școlilor, a universităților și a întreprinderilor. Nici datele referitoare la Polonia și România, parteneri cu Italia în proiectul HALO, nu sunt încurajatoare, în special pentru subiecții de sex feminin, implicați masiv în fenomen, în comparație cu media europeană. În plus,

pentru aceste două țări, afluxul de refugiați din Ucraina vecină se dovedește a fi de mare impact, fenomen care a dus deja la reorganizări în domeniul formării, cu tot ceea ce implică acest lucru.

Pentru consultanții care lucrează în mediul școlar, sunt evidente câteva aspecte critice specifice care merită remarcate. În special, referindu-se la școala italiană, este în prezent multietnică și cu unele dificultăți este posibil să se desfășoare programe care ajută la integrare și incluziune; mai multe rezultate negative ale acestora rămân însă până la gimnaziu. Tensiunile din cadrul grupurilor din clasă pot deveni dificil de gestionat prin concentrarea resurselor pe disciplină, mai degrabă decât pe formare și proiectare. La aceasta se adaugă și problema ascunsă a numeroaselor abandonuri școlare ale fetelor de origine străină care, pentru a urma tradițiile țării lor de origine, își părăsesc brusc studiile, uneori de un nivel excelent, chiar și la câteva

luni pana la absolvire, și nu fără suferință. De asemenea, merită luat în considerare disconfortul care îi însoțește foarte frecvent pe cei diagnosticați cu DSA care, revenind de la un management care nu este întotdeauna adecvat pentru că este împânzit de neînțelegeri și etichete, se trezește dezorientat, cu dificultăți legate de stima de sine și săraci în ambiții.

Atunci când este posibilă abordarea unor probleme precum urgența climatică sau situația internațională din interiorul zidurilor școlii, conștientizarea și responsabilizarea tinerilor sunt activate în acest sens, într-un context favorabil în care informațiile sunt verificate și coordonate și se stimulează simțul critic. Având în vedere complexitatea problemelor abordate, cu toate acestea, nu se spune că aceste acțiuni sunt suficiente pentru a structura planurile de soluții: băieții continuă să gestioneze o sarcină emoțională mare asociată cu un sentiment general de

incapacitate în ceea ce privește situațiile împotriva cărora controlul individului este minim și sentimentul de auto-eficacitate este limitat. Prin urmare, copiii și tinerii sunt adesea transformați în recipiente ale preocupărilor adulților, deoarece se creează un decalaj între conștientizarea problemei, pe de o parte, și sprijinul emoțional și practic real pentru a o putea face față, pe de altă parte. Un fel de pregătire pentru orientare ar putea fi activat deja în acest stadiu prin prezentarea unor profesii de experți în diferitele sectoare în care tinerii, chiar și cei foarte tineri, pot vedea o modalitate de a se simți activi și "puternici"; De exemplu, a vorbi despre ceea ce face un inginer de mediu sau un manager de reducere a emisiilor de CO₂ al unei companii ar putea oferi o perspectivă mai puțin amenințătoare asupra viitorului, precum și cunoașterea faptului că există profesii precum ofițer de relații internaționale, mai degrabă decât Juristul specializat pe arena internațională ar

facilita ideea că se poate face ceva și în legătură cu conflictele existente sau posibile în viitor, percepute ca inevitabile și periculoase. În epoca istoriei fragmentate și dezorientate, tocmai tinerii sunt cei mai expuși să sufere, datorită stadiului particular de dezvoltare cu care trebuie să se confrunte.

Pubertatea și maturizarea cognitivă împreună cu schimbările în relațiile sociale pun în tensiune subiectul care caută coerența între aspectele trăite în trecut și cele experimentate în prezent și între percepția sa diferită în contexte diferite. Criza în acest stadiu poate fi foarte profundă și necesită un angajament mare. Adolescenții pot acționa și reacționa mișcându-se între două extreme: pe de o parte dobândirea identității (sinteza tuturor identificărilor importante experimentate, a solicitărilor sociale - de mare importanță cele ale colegilor - și a intereselor personale); pe de altă parte, confuzia rolurilor, din cauza unor alegeri care nu sunt relevante pentru viața

cuiva, adesea caracterizată prin trecerea de la o identitate la alta. O cale care duce la sentimentul de unitate și integrare a persoanei vă permite să structurați un EU puternic, capabil să evite grupuri deviante sau condiționate extern, care contrastează cu interioritatea care a fost definită; un context care include experimentarea în schimbul propriului sentiment și care propune provocări convingătoare, dar realizabile, sub privirea generală de izolare a unui adult încrezător, poate duce la încetarea stării de criză. Confuzia referințelor, interne și externe, sentimentul de întreprinderi imposibile departe de propriul proiect și un adult incapabil să fie model pentru că el însuși este dezorientat, pe de altă parte, nu facilitează rezolvarea conflictului bipolar dintre "a fi unul" și "a fi nimic".

O perspectivă utilă pentru a înțelege această etapă a vieții este prezentată de teoriile care gravitează în jurul conceptului de Schemă a

sinelui în cadrul Teoriei Sociale Cognitive. În adolescență, gândirea logic-deductivă este dobândită și, spre deosebire de faza anterioară, copiii tind să reflecteze asupra lor înșiși, luând în considerare și propria dimensiune psihologică: conceptul de sine devine complex și cu multiple fațete.

Începe verificarea "cine sunt" și comparația dintre această dimensiune și cea a "cum ar trebui să fiu", pe de o parte, și "cum aș vrea să fiu", pe de altă parte. Noțiuni de bază să cred că "eu nu sunt așa cum ar trebui să fiu" duce la un sentiment de slăbiciune morală, lipsa de demnitate, anxietate și teamă în timp ce concluzionând "Eu nu sunt așa cum aș dori să fiu" favorizează frustrare și jenă, sentiment de incomplet și depresie. Distanța dintre Sinele real (reprezentarea în termeni de atribute pe care persoana crede că le are) și Sinele ideal (așa cum ar dori să fie văzut), pe de o parte, și Sinele imperativ (atributele pe care crede că trebuie să le posede), pe de altă parte,

generează lipsa stimei de sine, o idee deformată și / sau distorsionată despre sine, vinovăție, dependență și autonomie falsă, confuzie și/sau dispersie a identității. Dacă, pe de altă parte, "eu sunt" corespunde cu "cum ar trebui să fiu", subiectul percepe demnitatea personală și un sentiment de integrare socială, precum și "Eu sunt", care coincide cu "cum aș dori să fiu" vă permite să dezvoltați planificarea și să trăiți un sentiment de bunăstare profundă. În general, reprezentările integrate ale Sinelui vă permit să obțineți stima de sine, conștientizarea, responsabilitatea și autonomia.

Având în vedere aceste ipoteze teoretice generale, într-o orientare, o evaluare a stării de depășire a crizei adolescentului, precum și verificarea nivelului de bunăstare sau stare de rău pot constitui o abordare inițială importantă a tânărului.

Consilierul modern nu se ocupă doar de momentul, chiar critic, legat de alegere, ci ar

trebuie să ia măsuri pentru a defini un orizont evolutiv cât mai bogat și binevoitor posibil; acțiunea sa se abate de la ceea ce a fost pus în aplicare în acele contexte care încă mai concep orientarea bazată pe furnizarea de o mulțime de informații, ca și cum aceasta ar fi o garanție a unei alegeri înțelepte și asumate. Experții în orientare au considerat mult timp acest tip de practică caducă, "naivă" și chiar incorectă (Bonini și Rumiati, 1991; Mann, 2001). Ei subliniază modul în care individul poate procesa o cantitate limitată de informații: cu cât îi sunt prezentate mai multe date, cu atât mai mult va încerca să economisească resurse cognitive prin elaborarea de judecăți prin scurtături de gândire, căzând în erori, făcând distorsiuni și suferind cu ușurință de forța stereotipurilor și prejudecăților. Sugerarea, indicarea, conducerea este considerată un mod incomplet și înșelător. În loc să asociezi caracteristicile personale cu rolurile care trebuie îndeplinite, este mai important ca

niciodată să nu identificăm în persoană elemente favorabile evoluției și adaptării și, dacă acestea nu sunt prezente în mod eficient, să le stimulăm dezvoltarea.

John Krumboltz (2009), în cercetările sale privind orientarea, a fost printre primii care au afirmat că ar trebui propuse acțiuni în acest domeniu pentru a facilita învățarea abilităților, intereselor, credințelor, valorilor, atitudinilor de lucru și calităților personale care vă permit să duceți o viață plină de satisfacție într-un mediu de lucru care nu este niciodată același, dar în continuă schimbare. Același autor (1996, 2009) vorbește despre întâmplări planificate, posibile datorită capacității de a transforma evenimentele neașteptate în oportunități: deschiderea la evenimente neașteptate care se pot întâmpla sau chiar învățarea de a le "genera" poate promova o viață profesională satisfăcătoare. Potrivit Krumboltz, se poate "atrage norocul" printr-o atitudine de cercetare și flexibilitate, devenind

mai receptivi la semnalele din jur și profitând de oportunități, chiar și de cele aparent negative. De asemenea, considerentele autorului cu privire la gândurile disfuncționale și credințele ineficiente care pot împiedica formularea senină a unei alegeri sunt remarcabile; Acestea sunt idei iraționale despre sine (adesea asociate cu etichetele pe care persoana se trezește că le poartă), capacitatea cuiva de a alege sau condițiile necesare pentru a putea întreprinde o profesie satisfăcătoare. Chiar și miturile sau preconcepțiile, care provin din credințe rigide și stereotipe, pot restrânge persoana și o pot limita în interpretări care sunt contraproductive în vederea unui design conștient. În special, tinerii, care au acumulat puțină experiență personală, pot rămâne ancorați în descrieri sumare ale lor sau la indicații superficiale ale unor posibile căi de viață: "Nu aleg această școală pentru că sunt prea leneș", "cei care studiază pentru a fi avocat au un caracter

hotărât, nu ca al meu", "găsești să lucrezi în acel sector doar dacă ți se recomandă", "Dacă schimb școala înseamnă că am eșuat", "valoarea mea depinde de munca pe care o voi face, care la rândul ei depinde de banii pe care îi voi câștiga", acestea sunt doar câteva fraze tipice ale băieților și fetelor, dezvăluind condiționarea care frânează o cale liberă de luare a deciziilor și, în general, calea lor personală de realizare. Oamenii care se simt mai puțin capabili sunt în special cei care percep un *locus extern de control*, adică care au tendința de a considera că evenimentele de viață, inclusiv succesele și înfrângerile, depind de factori externi dincolo de controlul lor. Pentru ei, în special, orientarea ar trebui să fie o oportunitate de a deveni conștienți de problemele legate de modul în care desfășoară procesul de luare a deciziilor și de a învăța abilități de rezolvare a problemelor în care se pot simți protagoniști ai fiecărei alegeri, de la cea mai banală la cea esențială a unei

schimbări fundamentale la nivel existențial.

Noile paradigme propun, prin urmare, un tip de orientare care predispune la viață, mai degrabă decât la alegere, care nu este episodică și izolată, dar care poate permite persoanei să recupereze instrumente suficient de bune care, mai degrabă decât să contracareze noutatea, să conducă la "navigarea" în marea imprevizibilității care are de-a face în viața de zi cu zi.

În acest sens, vorbim despre abordarea *Life design* (Savickas et al., 2009), care constituie nu numai un cadru teoretic în care sunt plasate intervențiile de orientare, ci și o referință practică cu privire la ceea ce are sens să faci și ce abilități este necesar să "cultivi".

Oamenii de știință care propun această paradigmă au identificat câteva ipoteze de consiliere care definesc conținutul acesteia. În primul rând, trebuie să renunțăm la iluziile că trăsăturile psihologice pot defini în mod unic o predispoziție la un studiu precis sau la un

context profesional: fiecare persoană și ecosistemul care îl întâmpină formează o entitate dinamică complexă, capabilă să se auto-organizeze și să se adapteze reciproc continuu. Caracterul temporar și mobilitatea profesiilor actuale fac, de asemenea, paradoxală furnizarea de indicații detaliate și specifice pentru locul de muncă ideal atunci când realitatea faptelor vede o schimbare continuă a plasamentelor profesionale. În loc să fie nevoiți să gestioneze o decizie *punctuală*, majoritatea oamenilor trebuie să-și construiască continuu viața profesională și să-și restructureze identitatea în consecință. Consultanții în acest sens nu se pot limita la a oferi sugestii pentru luarea deciziilor, ci sunt obligați să treacă la acțiuni care facilitează co-construcția și sprijinul global pentru persoană; În practică, *acțiunile subsecvente* ar trebui să fie pregătite în timp, deoarece proiectul necesită verificare, iar propunerile pot fi, de asemenea, definite prin aproximări succesive.

De asemenea, trebuie să se considere că nu se pot ignora construcțiile și reconstrucțiile continue pe care oamenii le generează în raport cu multiplele lor realități subiective. Având în vedere aceste ipoteze, Life design se caracterizează printr-o perspectivă *de-a lungul vieții* care, în formularea proiectelor, ia în considerare condițiile în schimbare în care vor trebui să se materializeze și influența importantă a factorilor de mediu. Având în vedere complexitatea contextului, trebuie luate în considerare traiectorii mai evolutive, care nu trebuie interpretate ca "planuri B", ci ca posibilități care merită luate în considerare cu entuziasm. Deci, tipul care ar dori să facă Medicină, dar, de asemenea, se înscrie în testul de intrare pentru Farmacie ar trebui să fie ajutat să simtă al doilea plan nu ca o alternativă de eșec, ci ca o oportunitate de a experimenta.

Abordarea este holistică: subiectul este cufundat într-o rețea socială, cu roluri multiple

În diferite domenii ale vieții sale, iar definiția studiului și / sau a căii sale profesionale nu ignoră construcția lui însuși. În special, interviurile de orientare cu tinerii nu pot evita definirea, așa cum s-a anticipat, a fazei parcursului lor de identificare personală. Complexitatea identității trebuie luată în considerare în cea mai mare măsură: în definirea vieții sale academice și profesionale, elevul trebuie încurajat să se gândească simultan la toate rolurile importante care gravitează în el și care interacționează între ele: este student, dar este și fiu și frate/sora, este un cetățean cu un simț civic precis și un practicant al hobby-urilor definite.

Designul vieții are un aspect contextual care ia în considerare mediile în care persoana se mișcă: poveștile personale se împletesc cu cele profesionale și școlare, iar una este afectată de cealaltă.

Perspectiva intervenției nu este pur și simplu preventivă, ci promoțională, deoarece vizează

creșterea oportunităților de alegere și crearea de noi alternative, cu alianțe specifice, care anticipează sau nevoile viitoare sau evenimente neprevăzute, datorită evidențierii caracteristicilor prezente în subiect care sunt favorabile acestui proces. În acest scop, imaginația conștientă dobândește o mare putere: identificarea cu scenarii care nu au fost încă experimentate poate facilita abordarea și structurarea strategiilor de adaptare adecvate. În această perspectivă este eficient să ne amintim teoria evoluționistă propusă de psihologul Erik Erikson care a avut meritul de a concepe un model de dezvoltare care a urmat persoanei pe tot parcursul vieții sale. Conform acestei scheme, speranța este prima virtute pe care omul trebuie să o dobândească și reprezintă o forță fundamentală fără de care nu ar putea supraviețui. Fiecare etapă evolutivă necesită confirmarea prezenței sale, ca motor de bază spre schimbare. Acest lucru se întâmplă în special în anii adolescenței în care

are loc o restructurare interioară: departe de visele lor de copii, tinerii se luptă să găsească vocea pentru a formula proiecte ca adulți. Cu atât mai mult în această epocă în care este deosebit de slabă și deziluzionată. Următoarea secțiune va explica modul în care grafologia este deosebit de potrivită pentru a sprijini practicile actuale de orientare. Privirea grafologică are, de fapt, specialitatea de a răspunde fără a fi nevoie să întrebe, de a recupera muncile trecutului între liniile prezentului și de a identifica urmele unui viitor posibil, formulând propuneri foamei de speranță.

3. Orientarea grafologică spre viitor

Practicile de orientare susținute de grafologie permit un mare avantaj, deoarece studiul scrisului permite obținerea unor descrieri precise ale celui ce scrie, indiferent de posibilitatea de a face un interviu introductiv, de a găsi informații externe, de a cunoaște în detaliu cariera școlară. S-ar putea spune chiar că tocmai prospețimea acestei abordări, capabilă să observe persoana din specialitatea sa cu o atitudine de descoperire, care facilitează realizarea de idei și proiecte capabile să se îndrepte spre situații noi și atractive pentru sentimentele sale, în funcție de perspectiva promoțională tocmai descrisă.

Etapele specifice care trebuie urmate în procesul de orientare pot varia în funcție de condițiile în care lucreți și de nevoile utilizatorului serviciului: disponibilitatea timpului în cadrul proiectelor școlare este diferită în comparație cu consultanța privată.

Cu diferite ocazii, indiferent de resursele disponibile, puteți căuta în continuare modalități adecvate de a activa procesul de alegere, oferind idei originale și, în multe cazuri, neașteptate care pot trezi literalmente suflete și pot anula sentimentul de imobilitate în care comparația cu o idee despre sine, blocarea, mai ales dacă este împărtășită oficial, poate fi generată de-a lungul anilor.

În conformitate cu ceea ce a fost descris mai sus, în consilierea pentru îndrumare în special a tinerilor, aspectele fundamentale asupra cărora este necesar să se concentreze atenția sunt elementele contextuale și abilitățile personale care pot favoriza adaptarea și inițiativa, în armonie cu obiectivele definite de perspectiva designului vieții.

Activitatea consilierilor, inclusiv a grafologilor, ar trebui să se concentreze în primul rând pe starea de bine a copilului, inclusiv în raport cu nivelul de satisfacție al așa-numitelor sarcini evolutive, inerente fazei adolescente. Stadiul

de dezvoltare a căii de formare a identității, recunoașterea ideii de sine, măsurarea valorii proprii, prezența disconfortului sunt elemente care trebuie evaluate. Observația grafologică, datorită capacității de a recunoaște căile de abordare a realității de către persoană, legate de constituția sa psihofizică, este capabilă să evidențieze într-un mod direct și imediat dacă, de exemplu, temperamentul înăscut a fost capabil să se exprime sau dacă a suferit ca urmare a constrângerilor care pun în pericol echilibrul general al tânărului și, de asemenea, posibilitatea de a se "gestiona" în autonomie și seninătate. Pentru a se orienta, este, de asemenea, necesar să se înțeleagă "unde este" și sprijinul inițial trebuie să fie oferit tocmai la acest nivel: dezorientarea față de harta interioară nu permite cuiva să "privească în afară" și să se raporteze în mod eficient cu posibile traiectorii viitoare.

În această etapă a evaluării prealabile, implicarea mediului din jurul băiatului sau fetei,

mai ales dacă fac parte din grupa de vârstă 14-16 ani, nu ar trebui să lipsească, asupra căreia proiectul H ALO își concentrează atenția. Dacă într-un context școlar, idealul ar fi să putem avea contact cu părinții, cu funcțiile instrumentale interesate de orientare, bunăstare și incluziune, precum și cu alți experți capabili să funcționeze direct, în *primul rând* cu psihologul școlar.

Descrierea grafologică ne permite apoi să evidențiem resursele eficiente din configurația interioară, aspecte care ar putea (și ar trebui) să fie convertite în adjective cât mai obiective și mai pline de satisfacții pentru tânăr, imagini în care se recunoaște și din care poate trage putere. În același timp, ar trebui să luăm în considerare limitele, domeniile de îmbunătățire, adesea strâns asociate cu resurse importante, dar deformate în sensul lor și disfuncționale la o căutare liberă pentru propria realizare. De exemplu, am putea detecta într-o scriere prezența unei atitudini de

Închidere și încăpățânare față de propriile idei și poziții afective / intelectuale. Acest aspect poate îngredi persoana și limita capacitatea sa de a transforma, dar, dacă este modulată în mod corespunzător, ar putea exprima mai multe fațete pozitive, cum ar fi tenacitatea, rezistența la condiționare, capacitatea de a urmări ceea ce se dorește. Din punct de vedere grafic, este posibil să se înțeleagă care trăsături sunt cele mai favorizate în exprimarea lor datorită examinării contextului general în care acest "defect" este exprimat pentru acea persoană specifică și cazurile în care constituie un răspuns, dacă nu, chiar, un mecanism de apărare. Acest discurs va fi preluat în următoarele module.

Dacă este posibil, în interacțiunea directă cu tânărul, ar trebui să fie întotdeauna sugerată ideea de a spori interesele și hobby-urile, deoarece chiar și o activitate de "timp liber" ar putea conține oportunități neașteptate și, tocmai pentru că se presupune că este aleasă

fără condiționare, capabilă să dezvăluie potențiale specifice care nu sunt întotdeauna exprimate în mediul de evaluare a școlii. Aceste potențialități ar putea fi relevate prin examinarea scrisului, comunicate în timpul procedurii grafologice și însuflețite de tânărul însuși prin experiența sa. În acest sens, ar trebui să se ofere, de asemenea, stimulente pentru formarea și creșterea continuă.

Din punct de vedere pedagogic, mereu inerent acțiunilor de orientare a tinerilor și prezent în abordarea grafologică, consilierul trebuie să cerceteze prezența unor valori solide la care să se refere și să stimuleze cercetarea, în special la cei care nu au inițiativă și care simt un sentiment general de inerție, aspecte trasabile în scris, prin verificarea nivelului de energie și a modului specific de conversie a acesteia în acțiune. După cum am menționat, epoca actuală se caracterizează, de altfel, printr-o criză a modelelor educaționale și a figurilor adulte capabile să le susțină: prin

urmare, este esențial să acționăm în acest sens prin direcționarea către exemple concrete care facilitează apariția potențialului uman și concentrarea obiectivelor. Capacitatea de a-l defini apoi pe acesta din urmă și de a acționa în direcția adaptării sau creșterii lor continue ar trebui să fie ea însăși evaluată în contextul orientării; verificarea grafologică, prin studiul diferitelor categorii grafice și temperamentul de bază al subiectului, permite ca partea sa să furnizeze descrieri complete și detaliate ale tipului de angajament, metoda de proiectare și dorința de a implica subiectul, evidențiind orice deficiențe sau disfuncționalități.

Procesul de proiectare în conformitate cu o viziune cât mai orientată spre viitor ar trebui să țină seama de prezența unor caracteristici care să conducă la dezvoltarea înțelepciunii, curajului și capacității de acțiune în timp, evaluând inițiativele care facilitează exprimarea acestora. În plus, restabilirea încrederii în propriile posibilități capătă o

semnificație deosebit de importantă care nu ar trebui uitată de cei implicați în orientare. Cercetările în acest domeniu au arătat cât de avantajos poate fi pentru oameni să formuleze autoevaluări optimiste care, mai eficient decât judecățile altora sau orice solicitare externă, ar favoriza angajamentul și constanța necesare pentru a-și spori abilitățile (Nota și Soresi, 2000; Nota, Ferrari și Soresi, 2005, Soresi și Nota, 2020). Din acest motiv, trebuie examinat nivelul de pregătire intelectuală, elasticitate și fluiditate, deschidere, rezolvare a problemelor și reziliență, toate elementele regăsindu-se în grafica, în special prin analiza ritmului grafic, o categorie grafologică fundamentală.

Evaluarea abilităților de adaptare și capacitatea de a gestiona situații complexe de luare a deciziilor este, de asemenea, importantă. Prin analiza grafologică este posibil să se înțeleagă strategiile pentru a face față dificultăților, capacitatea de a gestiona stresul, stilurile cognitive și modul de abordare a procesului de

alegere.

De o importanță fundamentală este descrierea aspectelor relaționale: împlinirea propriilor obiective cu cele ale contextului, capacitatea de a împărtăși, gândul la a ceilalți, înțelegerea lor, ceea ce permite construirea unei rețele de protecție și sprijin în care nu numai aspectele afective pot fi îndreptate, ci și cele legate de propria valoare și de exprimarea abilităților cuiva. Grafologia Morettiana permite să explicăm în profunzime modul în care subiectul relaționează, spațiul afectiv și intelectual pe care îl rezervă pentru celălalt, evidențiind orice probleme critice în acest domeniu.

În general, luarea în considerare optimistă a propriilor posibilități pare să faciliteze profunzimea eforturilor și prezice rezultatele sociale și personale relevante. Acest lucru activează un cerc virtuos care duce la prezența mediilor și la căutarea sarcinilor și situațiilor care, la rândul lor, promovează dezvoltarea și menținerea abilităților, valorilor și intereselor

specifice. Dobândirea de abilități și cunoștințe, atât în context profesional, cât și școlastic, nu poate avea loc decât prin menținerea eforturilor și angajamentelor care contracarează sentimentul de depresie pe care dificultățile și eșecurile tind să îl genereze.

Construcția care colectează în sine explicația acestui lucru se numește autoeficacitate și a fost introdusă de Albert Bandura (1989). Aceasta corespunde conștientizării capacității de a gestiona cu ușurință activități specifice, situații sau aspecte ale funcționării psihologice sau sociale ale cuiva. Autoeficacitatea se naște și se modelează printr-o serie de surse care o pot spori sau slăbi pe parcursul vieții unei persoane. Are trei dimensiuni care determină variația așteptărilor de eficacitate ale subiectului în diferite situații (Soresi și Nota, 2005, pp. 25-26): mărime (cât de competent se simte într-o zonă), forță (gradul în care cineva se simte eficient, de exemplu în comparație cu ceilalți) și generalitate (în câte

domenii se simte competent). Așteptările privind eficacitatea influențează și "controlează" comportamentul uman prin procese specifice care ghidează persoana: în identificarea și selectarea obiectivelor personale, în determinarea cantității de persistență care poate fi demonstrată în atingerea obiectivelor cuiva, în caracterizarea emoțiilor care se resimt atunci când ești supus cerințelor de performanță sau când ești implicat în rezolvarea situațiilor "dificile" și în alegerea sarcinilor cu care trebuie să te confrunți și a circumstanțelor care trebuie întâlnite.

Chiar dacă autoeficacitatea nu poate fi considerată o trăsătură de personalitate stabilă, este posibil să se identifice elemente care favorizează dezvoltarea acesteia, cum ar fi conștientizarea capacității de a-și regla emoțiile sau dorința de a face față unor situații noi și diversificate. Grafologul poate, prin verificarea semnelor prezente și înțelegerea

contextului general care le găzduiește, să înțeleagă "din interior" subiectul cum reușește să construiască convingeri de eficacitate, în ce percepe dificultăți sau, invers, care sunt oportunitățile psihologice funcționale de a se simți capabil. Este important de subliniat faptul că, pentru un tânăr, sentimentul "de a fi capabil" este baza pentru a se convinge de fezabilitatea dorințelor sale și de răspunsul la solicitările pe care le consideră la fel de importante, făcând ceea ce și-ar dori și ar trebui să coincidă cu imaginea pe care o are despre el însuși. Dacă găsiți în grafism un "sentiment ca este slab auto-eficient" este necesar să investigați dacă există domenii în viața elevului în care se consideră capabil și să încercați să extindeți această calitate la situații diversificate, încurajându-l să încerce, împărtășind cu el tipul de emoții care îl susțin atunci când se consideră capabil și optimist și cele care, în schimb, îl blochează atunci când nu se simte adecvat sau la înălțime. În acest

sens, poate fi util să simulăm posibile experiențe viitoare și să verificăm modul în care elevul se orientează, alegând pe cele care sunt favorabile succesului.

O altă caracteristică importantă care face "supraviețuirea" în contextul dinamic, complex și imprezibil actual este adaptabilitatea: dacă persoana este capabilă să găsească resurse (în interiorul și în afara sa) pentru a face față condițiilor neașteptate care se materializează în jurul său, va avea ocazia să se miște în mediu cu speranțe de succes, în timp ce orice fel de rigiditate și indisponibilitate se poate dovedi letală pentru realizarea sa și, din păcate, în unele privințe, chiar și pentru supraviețuirea sa. În contextul legat de învățare și parcursurile profesionale, vorbim în acest sens al *adaptabilității în carieră*. Conform definiției savanților Savickas și Porfeli (2012) cu adaptabilitate în carieră înseamnă: "Tendința de a face față în mod adecvat sarcinilor evolutive de a se pregăti să participe

la rolul de lucru și de a se adapta la cerințe neașteptate." Experții îndeamnă la stimularea dezvoltării acestei dimensiuni psihologice de la o vârstă fragedă, deoarece este esențial să ne confruntăm cu o realitate înconjurătoare în continuă schimbare.

Există 4 elemente fundamentale pentru adaptabilitatea în carieră (cei 4 C, dacă sunt luate în considerare în limba engleză): (*preocupare = concern*), controlul și simțul responsabilității (*controlul*), curiozitatea și încrederea în sine (*confidence*). Putem sau căuta grafologic în scrisul elevilor cât de mult sunt prezente aceste elemente și dacă nu sunt, ce aspecte putem forța pentru a stimula dezvoltarea lor. De asemenea, trebuie acordată atenția cuvenită modului în care, în scrisul de mână specific, interacționează între ei și acționează ca un factor de protecție împotriva incertitudinii contemporane, în special în ceea ce privește lumea profesională. Ca și în cazul autoeficacității, este important să

se interpreteze singularitatea grafismului și să nu se respecte definițiile sau descrierile presetate.

Aceste indicații sunt idei pentru gândire care se bazează numai pe observarea unor elemente descriptive ale persoanei și reies din scrisul său de mână, nu sunt legile ale interpretării. Consilierii nu ar trebui să creadă prea mult în ceea ce le oferă siguranță. Dacă scopul este de a se orienta spre viitor, ei înșiși trebuie să fie orientați spre el, pregătiți pentru risc și capabili să-și revizuiască pozițiile. Greșeala de a ne baza pe determinism, așa cum am menționat deja, trebuie evitată, deoarece determinarea, în prezent, nu înseamnă precizie. Persoana și scrierea sa sunt sisteme complexe cufundate în complexitate și acest lucru corespunde unui număr foarte mare de posibilități de a fi gestionate.

În plus, căutarea competențelor trebuie cu siguranță susținută, dar este necesar să se definească modul corect de a face acest lucru.

După cum au raportat Soresi și Nota (2020, p. 149), citând cuvintele Martha Nussbaum (2010), o aliniere singulară are loc în toate țările de către o școală "menită să formeze producători eficienți, mai degrabă decât cetățeni conștienți". Vorbim apoi de "moda competențelor", răspândind suspiciunea că mai mult decât o educație pentru așa-numitele *soft skills* există formarea tinerilor cu o resemnare pentru a accepta flexibilitatea și precaritatea (Soresi și Nota, 2020, p. 150; Magni, 2019). Semnificativ în acest sens (Soresi și Nota, 2020, p. 150) este *Apelul pentru școlile publice. Un document despre școală și educație. Să fie citite, gândite și semnate*, semnate de un număr foarte mare de cadre didactice și adresate celor mai înalte funcții ale Statului, ceea ce subliniază importanța asumării, în sălile de clasă, a programelor, a diverselor inițiative și a schemelor de evaluare în sine, a unor modele adecvate cererii pentru o formare umană, critică și integrală.

Perspectiva este extrem de largă, subliniind că, pe lângă faptul că este fundamentală pentru a lua în considerare situațiile în care subiecții cresc (abilitățile aparțin individului, dar nu ignoră contextele care le fac posibile), este necesar să se caute canale de integrare și să se propună metode dinamice de abordare bazate pe posibilitatea unei îmbunătățiri constante și un accent pe cele mai profunde dorințe de împlinire de către tânăr. Împărtășim pe deplin opinia lui Soresi și Nota în acest sens (2020, p. 153): "este important să subliniem că scopul orientării este de a crește capacitatea de a avea aspirații, un obiectiv care poate fi urmărit doar la școală, adică devreme, nu numai în momente de tranziție, cu îndrumarea sensibilităților educaționale autentice, fără presiunile care decurg din piețe și termene administrative". Aceste idealuri călăuzitoare, dacă ar fi susținute de grafologie, ar fi capabile să furnizeze o imagine a băiatului sau fetei din fața lor, fără condiționări asociate descrierilor

anterioare și nu prea constrânse de performanță scolastică, gata să intercepteze noi orizonturi datorită portretului veridic, dar în același timp binevoitor pe care îl poate da examinarea scrisului.

4. Exemplet de sfaturi grafologice ca suport pentru viitor

Următorul paragraf îi aparține lui F., un băiat de 19 ani, care este anul cinci al unui Institut Tehnic Economic. Eseul grafic a fost colectat și discutat în cadrul activității biroului grafologic din 2015.

Oggi 23 dicembre é l'ultimo giorno di scuola. Da domani iniziamo le vacanze di Natale in cui ho intenzione di riposarmi e divertirmi. Fino ad ora è stato un anno scolastico molto difficile e stancante. Per il nuovo anno spero di togliermi dalle soddisfazioni e che sia un anno molto bello. Stasera esco con gli amici e andiamo a festeggiare l'inizio delle vacanze. Sono sicuro che ci divertiremo tanto come al solito.

23/12/15

4

ii

1. Studiul grafologic al fazei evolutive

F. este prezentat de profesori înainte de întâlnirea grafologică, ca un băiat care nu este deosebit de implicat în activități: el pare mai degrabă pasiv și tăcut la propunerile din clasă fără spirit de inițiativă și lipsit de abilități relaționale. Activitatea lui nu dezvăluie abilități speciale în niciun subiect.

Examinarea scrisului evidențiază în mod clar o personalizare limitată a modelului școlar, atât de mult încât, chiar și cu ochii profani, scrisul de mână ar putea fi atribuit unei persoane care frecventează o clasă inferioară (chiar o clasă de școală primară). Aceste elemente sunt asociate cu o incertitudine generală și stângăcie a întregii piste într-un context grafic care nu arată fluiditate, dinamism și tendința de a inclina spre dreapta (orizontul simbolic în care este plasat viitorul). F. este ca și cum ar fi blocat într-o fază evolutivă anterioară în care sarcinile așteptate se referă la respectarea

normei, acționând politicos și atent la așteptările celorlalți, făcându-și treaba și acceptând ceea ce i se propune și aplicând căi și proceduri date din exterior prin a căror aplicare fidelă se poate obține siguranța de a se simți adecvat, deoarece este ascultător și instruit corespunzător. Imaginea apare a "copilului bun" care, în toate, fără critici și fără laude, este dispus să nu deranjeze prea mult, să respecte regulile, să învețe fără să se implice. Pentru F. "Aș vrea să fiu" rămâne doar la un nivel iluzoriu, fără liberă exprimare, în timp ce domnește "eu ar trebui să fiu" față de care răspunde doar cu aparentă adaptabilitate pentru că, rigid în interior, greoi și chiar suspicios, înfrânează orice impuls spontan fiind prea preocupat de judecata altora, așa cum a demonstrat concret grija extremă a pistei, făcută să sufocă, în forma încleștată a literelor, orice mișcare interioară instinctivă. Imaginația funcționează intens fără a găsi o legătură directă cu realitatea, oferind alternative

imaginative la aceasta într-un fel de vis în care Sinele ideal reprezintă un posibil corespondent, dar foarte departe de Sinele real cu care F. se confruntă zilnic. Această dorință de a-și găsi propria dimensiune în evaziunea față de realitate este dedusă grafologic din combinația diferitelor aspecte între care apare modul de realizare a punctelor de pe "i", sunt executate ca ovale mici. Ele conțin porțiuni din zona de scriere înaltă, asociată simbolic cu dimensiunea fanteziei, ca și cum ar propune o alternativă la literele circulare (*o* și *a*) care se dezvoltă în schimb pe linie, expresie a existențialului "aici și acum".

Aceste considerații inițiale ne fac să înțelegem cum, în funcție de alegerea post-absolvire, băiatul trebuie să muncească din greu pentru a găsi o cale de explorare atât a calităților sale, cât și a dorințelor sale, abordând provocările cele mai potrivite pentru perioada de adolescență pe care o traversează pentru a-și defini identitatea cu o atitudine de deschidere

și comparație cu diferitele contexte în care este inserat. și în care trebuie să fie exprimată.

2. Scrisul de mână ca semn al persoanei în devenire

Fundamentală în abordarea grafologică este verificarea aspectelor de valoare ale persoanei, aspecte din care poate fi mai ușor să începeți un posibil interviu și la care persoana se poate referi ca puncte forte.

F. poate fi recunoscut pentru capacitatea sa de angajament, tendința sa de a observa și evalua, chiar dacă într-un mod reținut și circumspect, precum și nevoia de a reuși. Dimensiunea scrisului, care vrea să ocupe spațiu în mediul reprezentat de foaie, ne informează despre prezența unei dorințe de extroversie detectabilă. Aceasta din urmă, dacă este satisfăcută, ar putea îmbunătăți dimensiunea relațională a lui F. , în acest moment încă condiționată de o percepție

nesatisfăcătoare de sine. Băiatul experimentează un sentiment de comprimare puternică, de încapsulare a emoțiilor și, în consecință, a acțiunilor. Prin urmare, resursele actuale trebuie folosite, cum ar fi sistematizarea, voința care tinde să nu renunțe și nevoia constantă de a privi în jur, deși face acest lucru mai mult pentru a dobândi elemente de securitate decât pentru vivacitate și curiozitate, dar și pentru a fi observat . Nevoia de a se deschide, de a experimenta, de a se elibera nu poate să nu fie simțită de el; în situația contingentă, F. consideră că acest lucru este o nemulțumire care, totuși, dacă ar fi susținută în mod corespunzător, s-ar putea dovedi a fi un motor adecvat pentru a se deplasa și a activa. Dintre multe dintre abilitățile necesare pentru o construcție fluidă a viitorului, băiatul este deficitar, cristalizat în ezitare constantă. Cu toate acestea, aceste indicii de incompletitudine pot fi folosite pentru a-l împinge pe F. să se descopere pe sine, pe

ceilalți și lumea. Sentimentul de insuficiență și nevoia de a fi prezent, ambele aspecte deductibile din scris, pot declanșa transformări, pot lumina mici siguranțe care, datorită încercărilor mai mult sau mai puțin curajoase de auto-exprimare și a răspunsurilor mediului, permit un sentiment de *auto-eficacitate* pentru a putea să se desprindă, facilitând construirea unui viitor profesionist satisfăcător. Descrierea întâlnirii este relatată așa cum a fost publicată în revista *Scrittura* (Bitelli, 2019).

Descris de profesori ca fiind extrem de timid și reticent să se expună, el stă în fața mea cu o oarecare frică. Trece puțin timp înainte de a putea vedea culoarea ochilor săi, pe care îi ține coborâți uitându-se la mâinile sale pe bancă. Sunt negri, ochii, ca nu i se disting nici pupilele. Caut cuvinte, cele pozitive, cu care știi că trebuie să începi discuțiile. Analizez scrisul de mână, în timp ce mă poticnesc puțin în vorbire,

pentru a vedea cât de mult F. este orientat spre viitor și îmi spun că îmi place acel calibru mare mai bine decât un posibil calibru mic. În timp ce zâmbesc și încerc să explic cât de important este să dobândești o metodă, așa cum știe el să facă, în interior îmi fac griji: «lipsit de autoeficacitate și adaptabilitate, închis, nemulțumit de realitate, dragă F., ce vrem să facem cu viața ta?». Caut o pâlpâire în pista grafică și în F. și vreau să o găsesc repede, pentru că o jumătate de oră de întâlnire la biroul grafologic al școlii zboară repede. "Atunci când te văd din nou, F.?"

Deși extrem de vagă, imaginea pe care i-o arăt despre el, în jurul unei acuratețe sufocante și a unei anumite naivități, înțeleg că găsesc aprobarea. Ochii fac acum câteva ocoluri pentru a se întâlni cu ai mei. Aduc vorba de examen, în special la oral, că știi că a pregătit, ca și ceilalți tovarăși ai săi, o teză. Și se întâmplă ceva magic. Eseul său are ca temă "risc". Sincer intrigat, îl rog să-mi explice și văd

în el o transformare neașteptată. Vocea lui devine mai fermă și ochii lui tind acum să se uite direct la mine pentru mai mult timp, cred că pentru a prinde un semn de aprobare. Îmi vorbește despre riscul în finanțe, riscurile în conflictele mondiale, riscul experimentat (sau mai degrabă evitat) în personajele descrise de literatura de specialitate de la începutul secolului XX și așa mai departe. Cu mare claritate și cu un ton convins, dar de asemenea, convingător. Și cu cât vorbește mai mult cu mine, cu atât mai mult văd în sfârșit pâlpâirea care este acolo, dar el nu este obișnuit să o trăiască. Deci interviul nostru devine o machetă a examenului. Îi spun că el este stăpânul scenei. Suntem de acord că el știe și că provocăm orice comisie de examinare să spună ceva mai mult. Așa că, profitând de metodismul său, de sânguința lui și de dorința lui de a ieși din spațiul îngust al realității, îi dau tema acasă: "Imaginați-vă în fiecare zi că examenul va fi greu. Simțiți plăcerea și gustul

de a lua scena, faceți testele pentru a ocupa cu cuvintele și persoana voastră întreaga cameră. Repetați-l sistematic și distrați-vă făcând-o." Un pic transportat de o atmosferă despre care nu credea că va fi așa și ușurat pentru că, îmi spune, a crezut că îl voi judeca, îmi dezvăluie dorința: ar vrea să facă facultatea de Economie pentru a se specializa în Economie, Piețe și Management. "Mi-a plăcut să studiez riscul în investițiile financiare." Și îi spun: «Gândiți-vă F. ce personaj nou "în căutarea unui autor" puteți deveni de aici (pentru a folosi o referire la programul școlar pe care el însuși mi l-a dat). Poate descoperi că nici măcar nu ești timid..." O mică scânteie din ochii lui ajunge la inima mea și înțeleg că aceasta este o altă dorință a lui. Via Whatsapp știri despre examenul lui F. de la unul dintre profesorii săi din comisie: "F. nu mai era el însuși. El ne-a uimit pe toți. Dar unde a fost ascuns până astăzi? »

F. între timp și-a terminat diploma de licență

În Economia și își termină masteratul în profesii și administrarea afacerilor. El încă își amintește cu mare implicare întâlnirea grafologică ca pe o experiență fundamentală pentru a crește și a se descoperi pe sine.

3. Linii finale

Consilierul expert, pe lângă faptul că acționează asupra copilului, poate influența pozitiv și contextul în care este introdus, acționând ca mediator, creând alianțe între adulții de referință și rețelele reale de sprijin în cazul în care a fost nevoie.

În special, consilierul grafolog are la dispoziție un instrument foarte eficient și cu bătaie lungă, capabil să vadă tânărul fără filtre și fără a forța, într-un mod fidel și imediat: este adesea primul care interceptează probleme și dificultăți până atunci nedetectate și pentru a găsi căi de rezolvare.

În timp ce totul în jur etichetează și critica grafologia poate înțelege un mister în plină

evoluție. Indexurile grafice sunt instrumente, lupe care scrutează orizontul vast al persoanei ; ele nu sunt părți ale unui puzzle: sunt perspective ale infinitului. Un infinit care de multe ori scapă celor care îl trăiesc direct și care așteaptă pe cineva care să li-l poată arăta în mod deschis.

MODULUL 2 -Psihologie și grafologie: sinergii pentru a ajuta studentul

1. Introducere

Consider că este fundamental, înainte de a trece la prezentarea experiențelor noastre, să ne amintim identitatea și practica *operațională a Institutului Grafologic G. Moretti* care, în panorama grafologiei internaționale, ne propune o specificitate foarte detaliată, atât în ceea ce privește propunerea grafologică al cărei purtător este, cât și pentru acțiunea pe care o desfășoară. Născut în 1970, este moștenitorul studiului *grafologic G. Moretti* și operează pe patru sectoare distincte, dar nu separate:

- a) cercetarea și aprofundarea metodologiei grafologice elaborate, pe parcursul a peste 50 de ani de activitate, de Girolamo Moretti;
- (b) formarea culturală și profesională a

grafologilor;

c) informații grafologice de nivel cultural și științific înalt;

d) consultanță grafologică în special în domeniile vârstei de dezvoltare, familiei, școlii și profesiilor, grafologiei judiciare.

Institutul acționează, pentru formarea inițială și continuă a grafologilor, printr-o Școală de studii grafologice la nivel universitar (timp de aproximativ treizeci de ani la Universitatea din Urbino și în prezent la Facultatea de Teologie "S. Bonaventura" din Roma), propunând seminarii periodice aprofundate, conferințe și întâlniri de formare personală. Publică două reviste: *Scrittura*, *Rivista di problemi grafologiche* și *Scienze umane & grafologia*. Prin intermediul Grupului de Cercetare Grafologică și al Grupului Operativ de Cercetare, Studiu și Formare Interdisciplinară se desfășoară o metoda care vizează promovarea colaborării interdisciplinare între

științele umane, inclusiv grafologia morettiană în contextul lor. În acest sens, în fiecare an propune un "Două zile *interdisciplinare*" și o *Școală de vară* pentru a aprofunda subiectele abordate în cele *două zile*.

Propunerea grafologică a lui G. Moretti are un rol deosebit și precis în acest spațiu de cercetare, deoarece se bazează pe o viziune integrată și dinamică a omului și a persoanei și această viziune atrage structurarea unei metode de investigare care este specificată și definită pentru originalitatea cadrului teoretic, articularea procedurii, complexitatea investigației, rigoarea procedurală și verificabilitatea datelor observate. Acest ultim aspect este deosebit de important pentru colaborarea interdisciplinară.

Când ne vom ocupa de tema propusă în acest modul, referința teoretico-metodologică este întotdeauna centrată exclusiv pe grafologia lui G. Moretti.

Având în vedere ceea ce s-a spus, în termeni

generalii, sunt convins că între grafologia și psihologia Moretti există multe posibilități de colaborare, atât în scopuri de diagnostic, planificare a parcursurilor educaționale și de recuperare a armoniei persoanei, cât și de a furniza cele mai potrivite informații cu scopul de a contribui la orientarea către studii sau profesie și, în special, facilitarea elaborării de proiecte personale la tineri, ca ajutor pentru auto-orientare.

Trebuie remarcat faptul că, în Italia, această colaborare nu este încă larg răspândită, chiar dacă Institutul a desfășurat întotdeauna activități de consultanță școlară atât în sectorul privat, cât și cu intervenții sistematice în grădinițe, în școlile primare și gimnaziale și în serviciul de consiliere pentru alegeri profesionale sau legate de studiile universitare. De menționat că, până în prezent, această activitate școlară s-a desfășurat în principal prin colaborarea cu cadrele didactice și familiile copiilor, iar mai recenta este începerea

colaborării cu centrele de studii și consiliere psihologică.

Semnele interesante ale unei evoluții pozitive a situației colaborării interdisciplinare vin atât din prezența în domeniu a unui număr tot mai mare de grafologi cu pregătire specializată în psihologie, cât și din extinderea schimburilor interprofesionale care se dezvoltă progresiv între grafologi, psihologi și psihoterapeuți. În prezent, această colaborare ia forma unor evenimente ocazionale (adică provenite din cereri izolate), dar și a unor experiențe permanente de împărtășire a observațiilor, asupra dinamicii personale a clienților, prelungite în timp cu unele studii de consultanță psihologică și/ sau psihoterapeutică. Vom vorbi despre asta mai târziu.

Acest lucru ne face să credem că metodele de colaborare interdisciplinară testate până acum nu pot reprezenta decât începutul unei căi care

are posibilități considerabile de dezvoltare și articulare care trebuie clarificate și verificate în domeniu.

Neavând spațiul necesar pentru a descrie diferitele experiențe activate până în prezent, ne vom concentra pe tipul dual de colaborare pe care, de câțiva ani, *Institutul Grafologic G. Moretti* îl desfășoară, în special, cu *Studio Bernadette - Progetto Aretè* de Reggio Emilia. Acest studiu desfășoară o activitate foarte articulată care, având ca scop creșterea și corelarea contribuțiilor specializărilor profesionale diversificate, oferă clienților răspunsuri multidisciplinare integrate, cu scopul precis de a satisface într-un mod din ce în ce mai complet așteptările și nevoile de viață ale persoanei.

Printre diverse domenii, colaborarea noastră este implementată special, pentru moment, în domeniile psihoterapiei și serviciilor psihopedagogice oferite școlii.

În acest context, au fost evidențiate cele două

tipuri de intervenții interdisciplinare în curs de desfășurare:

- a) contribuția la psihoterapie prin analiza grafologică a comportamentului grafic;
- b) contribuția la serviciul psihopedagogic școlar menit să ajute la auto-orientarea educațional-culturală și la alegerea conștientă a profesiei.

2. Câteva observații preliminare

Până în trecutul recent, dificultățile de colaborare dintre psihologie și grafologie au fost derivate, în parte, din propunerea științifică și metodologică insuficientă a analizei grafologice care a determinat mulți psihologi, chiar faimoși, să citească grafologia ca exercițiu artistic, bazat pe intuiție, nedefinit în mod adecvat prin protocoale riguroase și clare și, prin urmare, lipsit de cerințele necesare pentru a fi plasați în rândurile științelor umane. Pe de altă parte, de la începutul secolului al XX-lea, în rândul școlilor psihologice a crescut o interpretare a scrisului ca un test "expresiv" și/sau, pentru unii, chiar "proiectiv". În mod similar criteriilor aplicate analizei psihologice a 'mâzgălelilor' și desenelor, grafologii au fost obligați să indice criteriile statistico-cantitative care trebuie aplicate analizei scrisului.

Este destul de recentă, și nu încă universală,

trecerea de la studiul scrisului înțeles ca "analiza unui test" la o practică înțeleasă ca "analiza unui *comportament complex și unic* pentru fiecare subiect".

Aceasta implică în mod necesar atât recunoașterea reciprocă a diversității metodelor de abordare a persoanei în ceea ce privește abordarea teoretico-metodologică care stă la baza intervențiilor fiecărui operator, cât și depășirea așteptării de univocitate a criteriilor observaționale adoptate. Atenția interdisciplinară se concentrează asupra a două aspecte fundamentale: convergența observațiilor, pe de o parte, și complementaritatea acestora, pe de altă parte. În acest fel, se realizează o viziune fidelă și articulată a situațiilor și a oricăror probleme cu care se confruntă subiectul ca urmare a îmbunătățirii și integrării contribuțiilor disciplinare individuale.

În prezent, evaluarea sensului și obiectivității contribuțiilor, obținute prin diferite metode, se

pune în mainile psihologului sau psihoterapeutului, ca cel care solicita analiza grafologica cu autorizarea clientului și sintetizează datele în funcție de obiectivul propus în serviciul de consultanță. Practica presupune compararea și verificarea reciprocă a observațiilor extrase din analiza grafologică și diagnosticul psihologic.

Ni se pare că tocmai pentru diversitatea unghiurilor de cercetare trebuie atribuită valoarea și eficacitatea colaborării multidisciplinare, ceea ce permite, pe lângă evaluarea reciprocă a datelor obținute de disciplinele individuale, și o viziune articulată și complementară a obiectului de studiu. Este evident, de fapt, că interdisciplinaritatea nu constă exclusiv în confirmarea reciprocă a observațiilor, ci și, mai presus de toate, în complementaritatea adnotărilor și în corelarea datelor analizate; Acest lucru duce la o înțelegere remarcabil de articulată a complexității persoanei.

Din această perspectivă, este posibil să observăm că colaborarea dintre grafologie și psihologie prezintă, de fapt, un spațiu amplu pentru evoluție și dezvoltare proactivă dincolo de cele apreciate în prezent.

3. Practica curentă

Pentru a descrie un tip de practică colaborativă care se dovedește a fi foarte utilă și semnificativă, să luăm în considerare serviciul pe care *Institutul Grafologic G. Moretti* îl oferă *studioului Bernadette* al Reggio Emilia de câțiva ani.

S-a dezvoltat de-a lungul a două linii principale:

- a) colaborarea în acompaniament psihologic și/sau psihoterapie gestionată de profesioniștii studiului menționat mai sus;
- b) colaborare (cu o durată de trei

ani și în prezent suspendată din cauza pandemiei) pentru ajutorul pentru auto-orientarea către studiile universitare ale tinerilor din anul IV și al V-lea al unui liceu științifico-sportiv din Parma.

Trebuie remarcat faptul că contribuția, solicitată la grafologie, este propusă pentru ambele direcții, cu analogii accentuate de studiu și scop. Cu toate acestea, ne vom concentra în detaliu pe modelul de operare adoptat pentru a ajuta la auto-orientarea către studiile universitare, destinate elevilor de gimnaziu: (anul IV-V de studii, în așteptarea examenului de bacalaureat).

Acesta ia în considerare cinci domenii distincte, dar care se înrudesesc reciproc:

1. Identificarea calitatilor/dinamicii afective-intelectual-relationale care moduleaza atitudinile si comportamentul fiecarui subiect.

2. Descrierea esențială a organizării globale a persoanei și a studiului (posibilă în prezența diferitelor scrieri distribuite de-a lungul timpului) sau ipoteze (derivate din studiul scrisului de mână propus de tânăr) legate de procesele evolutive care au condus la organizarea actuală a dinamicii personale.

3. Identificarea oricăror mecanisme disfuncționale care sunt cauza modificărilor, blocajelor, conflictelor sau disconforturilor în dinamica globală și în procesul evolutiv al persoanei.

4. Identificarea potențialului afectiv-intelectual-relațional, adecvat subiectului, precum și a criteriilor posibile pentru recunoașterea și sporirea lor pentru bunăstarea și bunăstarea persoanei.

5. Propuneri de reflecție asupra domeniilor

(nu sectoare specifice) de studiu și profesionale cel mai bine corelate cu calitatea și potențialul subiectului. O reflecție atentă este sugerată în toate domeniile, alegerile definitive nu sunt indicate, deoarece decizia de proiectare a vieții cuiva aparține exclusiv subiectului căruia îi este îndreptat sfatul (auto-orientare).

Conceptul general care stă la baza acestei metode de lucru este cel care fundamentează viziunea omului și metodologia grafologică a abordării de studiu a lui Girolamo Moretti, care poate fi rezumată în următoarele puncte:

- Persoana este definită ca fiind complexă, dinamică, relaționată, relaționantă.
- Persoana evoluează prin procesarea învățăturilor în funcție de constituția sa genetică dinamică. Persoana este construită ca o convergență a dinamicii promoționale a identității, atât individuală, cât și de gen, derivată din procesele de "formare"

(propunerea externă a stimulilor creativi) și "educație" (promovarea dezvoltării potențialului personal).

- Persoana, în timp ce acționează în diferite domenii, funcționează ca o unitate psihosomatic-relațional-dinamică. Toate energiile și calitățile sale cooperează în diferite moduri, în funcție de motivațiile și scopurile acțiunii, în organizarea atitudinilor și comportamentelor.

- Scrisul este un comportament "simbolic"; Adică: exprimă modul în care scriitorul elaborează și trăiește interacțiunea existențial-expresivă a dinamicii somatice, afective, intelectuale, relaționale și productiv-creative care i se cuvine.

- Scrierea ca comportament simbolic complex evidențiază, în organizarea și dinamica sa, armonia sau dizarmonia acestor interacțiuni, aducând la lumină atât potențialul de creștere adecvat complexității subiective, cât și existența, rădăcinile și dinamica oricăror

dizarmonii, conflicte, blocuri evolutive etc.

- Prin urmare, analiza scrisului poate fi apreciată nu numai în termeni descriptivi ai poveștii existențiale a tânărului, ci și pentru a explora itinerarii de dezvoltare a identității și de creștere a abilităților productive-creative.

Cu privire la acest ultim aspect, colaborarea dintre *Institutul Grafologic G. Moretti* și *Studio Bernadette* face primii pași care, totuși, dezvăluie perspective foarte interesante de îmbunătățire a serviciilor personale.

Merită să ne amintim că obiectivul final al acțiunii, atât al *Institutului*, cât și al *Studio Bernadette*, este promovarea bunăstării persoanei; un obiectiv care poate fi atins lucrând pentru creșterea armonioasă a identității personale, a managementului plastic și original al organizației, adică adecvat fiecărui subiect, a abilităților intelectuale, operaționale și relaționale într-o relație pozitivă cu situațiile concrete de viață și acțiune în la care persoana

este implicată. Aceasta înseamnă să ajutăm persoana să realizeze o armonie existențială în care complexitatea energiilor și a darurilor poate fi tradusă în eficacitate (bunăstare și dinamism operațional) și creativitate.

Este o adevărată muncă în echipă, chiar dacă rezultatele sunt apoi returnate copiilor de către psiholog, persoana de contact a scolii.

În acest sens, dr. P. Usai, psihoterapeut, partener în inițiativa de colaborare "psihologie-grafologie" experimentată cu *Studio Bernadette*, notează: "Aspectele care m-au convins și m-au încântat cu privire la utilizarea grafologiei sunt descrierea exactă și exclusivă a caracteristicilor de personalitate ale fiecăruia, în special a celor pozitive, și impulsul care rezultă pentru a trece în revistă posibilitatea unei viziuni de design asupra vieții. Un mare potențial a apărut la toți tinerii, dar în aproape toți a existat o lipsă a unui proiect personal, bazat pe talentele fiecăruia.

Multe reacții ale elevilor au fost, de fapt, de

uimire și, uneori, de emoție în a vedea scrise, în alb-negru, abilitățile și dorințele lor pe care nu le-au mai recunoscut sau cărora nu le-au dat greutate, pentru că intențiile, dorințele și proiectele altora au prevalat. Chiar și în scrierile clasei a XII-a mulți încă căutau "cine voi fi și cine vreau să fiu?", cu tendința de a se lăsa purtați de viața de zi cu zi, în loc să o gestioneze în funcție de visele, idealurile și proiectele existențiale conștiente.

Dintre toate instrumentele de diagnostic pe care le cunosc, analiza grafologică este cu siguranță cea care mă ajută să înțeleg personalitățile clienților pe care îi întâlnesc și, mai ales, care ajută oamenii, în special tinerii, să descopere cine sunt și să dezvolte proiecte nu pe temeri, neajunsuri, sentimente sau influențe externe, ci pe obiectivitatea calităților lor. Astfel, ei pot fi mai siguri de drumul care urmează și capabili să facă sacrificiile necesare pentru a ajunge acolo unde își doresc. »

4. O analiză grafologică

Cu titlu de exemplu, propunem o analiză grafologică, lipsită în mod corespunzător de toate trimiterile posibile la identitatea tinerei, autoarea scrierii examinate.

Penso di avere già in mente ciò che farò uscita dalle superiori. Il che è più risultare tutto ramica mente questo "limitante". Vorrei infatti avere chiara prima la mia ^{reale} volontà di seguire un piano di studi che inevitabilmente condizionerà il resto della mia vita. Non vorrei essere superficiale in questo poiché so che cosa significa essere costretti ad andare contro la

Fată de 17 ani

1.-2. *Situația și organizarea generală a persoanei*

X.Y. este o tanara cu un suflet foarte bun, disponibila pentru a trai profund stimuli de

natura intelectuala si afectiva. Se caracterizează prin delicatețe și profunzimea sentimentelor, emoționalitate plină de viață, dar nu imediat reactivă. În loc să răspundă prompt la impresiile sau senzațiile, atât pozitive, cât și negative, pe care le primește, tinde să le introproiecteze și să le sedimenteze în intimitatea sa. Din acest motiv, ea este ușor de supărat și, deoarece senzațiile negative-emoții (spre deosebire de cele pozitive) provoacă în ea o rezonanță intensă și prelungită în timp, ea riscă constant să acumuleze experiențe de disconfort și tensiune anxioasă care pot implica, de asemenea, fiziologia și corpul ei. Acest dinamism al acumulării tensionate nu este legat doar de sensibilitatea și deschiderea sa afectivă, ci și de instabilitatea sentimentului ego-ului. X.Y., tocmai datorita calitatilor evidentiate, simte intens valoarea si nevoia de relatii interpersonale profunde si semnificative, incepand cu cele parentale. Din acest punct de

vedere, ea trăiește o tensiune considerabilă între nevoia ei de a-și afirma sentimentul de autonomie și impulsul de implicare emoțională față de figurile semnificative pentru ea.

3. Aspecte emergente

În faza actuală a căii sale de creștere trăiește o cale oarecum variată, deoarece în anumite momente de anxietate, în timp ce dorește să devină autonomă față de figura mamă, ea tinde să se refugieze în ea pentru nevoia de confort afectiv, în timp ce orientarea dominantă vizează "cucerirea" acceptării și confirmării valorii de către figura tatălui, față de care încă pare să experimenteze sentimente oarecum anxioase de venerație și așteptare, destul de nesigură, de aprobare. Trebuie remarcat faptul că, datorită delicateții sale de bază, riscă întotdeauna să reducă sensul manifestărilor care confirmă valoarea sa, supraestimând, în schimb, cele ambigue sau percepute ca

negative.

Concret, atunci când își începe angajamentele și inițiativele, le începe cu sentimente de încredere și speranță pentru împlinirea lor, dar apoi tinde să cedeze stimei de sine printr-un proces de alternând suișuri și coborâșuri ale dispoziției care, deși nu o determină să renunțe pentru că este capabilă să reacționeze la aceste oscilații, slăbește progresiv ritmul și forța gestionării aceluiași angajamente, provocând în sentimentul ei de oboseală din ce în ce mai simțit. Toate acestea pot interfera reductiv cu exercitarea calităților sale intelectuale care sunt foarte bune. De fapt, alături de vivacitatea și deschiderea, care îi permit să învețe repede, are o bună creativitate și originalitate a gândirii, capacitatea de a vedea global și, în același timp, atentă la cele mai semnificative detalii ale ceea ce examinează. Mai mult decât atât, progresul său spre concluzii este destul de fluid, chiar dacă, uneori, pare să favorizeze logica în locul raționamentului critic, astfel

Încât poate risca să facă greșeli în concluzii dacă premisele nu se dovedesc valabile.

Acest lucru se datorează și participării afective profunde cu care își trăiește dinamica intelectual-operațională.

4. *Potențial*

Natura emoțiilor și sentimentelor experimentate orientează modalitățile de abordare a problemelor pe care le abordează; Din acest motiv, procesul de elaborare și proiectare conceptuală se dovedește a fi cu atât mai eficient cu cât este gestionat cu mai multă seninătate și încredere și realizat cu ritmuri calme. Și tocmai în acest aspect trebuie să dezvolte o dimensiune comportamentală și expresivă mai armonioasă și mai coerentă, care să-i atragă motivațiile și puterea din conștientizarea faptului că calitățile afective și intelectuale remarcabile sunt daruri care o pot

duce la o identitate personală bună, vie și puternică. Din acest motiv, este important să ne educăm să elaborăm o viziune și o planificare a noastră bazată pe recunoașterea obiectivă a potențialului lor și să ne antrenăm să trăim sentimentele într-un mod conștient al valorii lor existențiale, fără a ne lăsa condiționați de senzații "negative", ci folosindu-ne de capacitatea noastră reflexivă de a discerne sensul lor și modalitățile de a le gestiona creativ.

Acest proces de armonizare afectivă și rațională o va ajuta să-și planifice viitorul cu seninătate și încredere, îmbunătățindu-se în stima de sine, securitate și spontaneitate.

5. Motive pentru proiectarea viitorului

Pe lângă calitățile afective care o atrag către relațiile interpersonale și calitățile intelectuale generale pe care le posedă, creativitatea, capacitatea de reflecție atentă și nevoia de claritate sunt cele care îi pot garanta eficiența

formării și a proiectelor sale profesionale. În această perspectivă, există o imagine de ansamblu largă a studiilor umaniste și a expresiilor profesionale ulterioare, cărora le poate dedica atenția și, printre acestea, formarea culturală și profesia de traducător (la care privește cu o atenție deosebită) răspund pe deplin calităților sale globale. De aceea, credem că este important pentru ea să dea spațiu și dinamism viselor ei.

Ca o sugestie: ca ea să meargă spre viitorul ei cu speranță și încredere (lucrând constructiv pentru a depăși îndoielile și posibilele gânduri secundare într-un mod reflexiv și de planificare) și hrănind "sensul călătoriei" (parcurgând pași succesivi și armonioși) care îi vor permite să-și construiască viitorul zi de zi nu cu nerăbdare sau oboseală (așa cum trăiește adesea în această fază de formare a identității), ci treptat, cu constanță, consecvență de angajament și stabilitate a atitudinilor deschise și creative.

Pentru a realiza eficient acest model de autoeducare are toate calitățile și energiile necesare și utile.

5. Un ultim comentariu

În ceea ce privește practica privind returnarea raportului grafologic fiecărui tânăr, următoarele sunt notate ca elemente fundamentale.

În dialogul cu grafologul, psihologul este cel care transmite raportul individual fiecărui tânăr. Acest lucru este pentru a evita ca, în rândul tinerilor, să apară o situație tipică: schimbul de informații implementat ca un "joc" de comparație a observațiilor făcute fiecăruia. A continua cu confidențialitatea înseamnă a afirma valoarea personală a intervenției și a ajuta tânărul să o înțeleagă ca se refera la sine și la bunăstarea sa. În plus, psihologul, prin interviul personal, poate facilita tânărului să interpreteze și să înțeleagă conținutul și propunerile făcute în relație. Acesta constituie un moment de aprofundare a consilierii psihopedagogice care s-a dovedit, în practică,

deosebit de semnificativ și eficient.

În acest context, ar trebui amintită, de asemenea, importanța colaborării dintre profesori și familiile tinerilor. Impactul psihopedagogic final, de fapt, ajunge în centrul dinamicii școlare și familiale, deoarece aceste două realități sunt în special spațiul de locuit concret în care se dezvoltă procesul formativ al persoanei și abilitățile sale. Participarea activă, de încredere și promovare a părinților și profesorilor pare a fi condiția finală, necesară pentru eficacitatea intervenției de consiliere grafologic-psihologică.

MODULUL 3 - ORIENTARE: CUM SĂ ABORDAȚI POTENȚIALUL ȘI SĂ ÎMBUNĂTĂȚIȚI LIMITELE

1. Introducere

Poate părea bizar să pornim de la conceptul de Asigurare a Calității într-o comparație interdisciplinară care are elevul, adică o persoană, în centru. În realitate, această abordare pornește de la o reflecție inițială asupra contribuției pe care grafologia o poate oferi companiei, într-o viziune care consideră angajatul nu numai o resursă care trebuie utilizată, ci o persoană care trebuie apreciată și cultivată.

Valorizarea persoanei ar trebui să fie un obiectiv nu numai la locul de muncă și în timpul liber, ci în orice alt context, pornind de la școală, care reprezintă realitatea zilnică în care

elevul se exprimă (sau nu se exprimă), găsește satisfacție (sau găsește frustrare), își stabilește obiective (sau rătăcește fără un scop). Nu există - sau, mai degrabă, nu ar trebui să existe - o discontinuitate între școală și muncă, nici în termeni conceptuali, nici în ceea ce privește viața trăită. Calea de formare și creștere la școală trebuie să includă, cel puțin ca perspectivă, o realizare de sine completă și pe toate planurile.

Cu toate acestea, potrivit Aon Spa, o companie care a efectuat o cercetare privind satisfacția angajaților la locul de muncă, în medie, nemulțumirile depășesc 40%. Motivele nemulțumirii? "Printre cele mai importante: lipsa de autonomie și responsabilitate." Aceeași cercetare arată că, din 2012, an de an, satisfacția la locul de muncă a fost redusă la nivel global. Acest lucru coincide cu ceea ce este evidențiat în modulul 1 cu privire la sentimentul de incertitudine asociat în general cu situația de la locul de muncă.

Numerele sunt numere, sunt adesea reci, dar când vine vorba de oameni devin imediat fierbinți. Dacă nemulțumirile au cele mai variate cauze, este semnificativ faptul că printre cele mai resimțite găsim două care privesc intimitatea persoanei: lipsa de autonomie și lipsa de responsabilitate. În practică, lipsește posibilitatea de a se exprima și încrederea în mediul de lucru: două dintre nevoile de bază ale fiecăruia dintre noi.

Dar dacă acest lucru se întâmplă la adulți, care primesc un salariu pentru munca pe care o fac în fiecare zi, se poate întreba în mod legitim cum se poate simți acel student care, pentru limitări reale sau presupuse sau de moment, petrece zile triste și ne semnificative cu riscul de a se confrunta cu trei situații extreme:

- A abandona școala;
- forme de bullying;
- dezvoltă un concept negativ de sine, uneori, cei aflați în această situație sunt, de asemenea, parte activă a bullying-

ului, dar aproape întotdeauna sunt victime ale acesteia.

Nemulțumirea și disconfortul copiilor de vârstă școlară sunt resimțite și evaluate în primul rând de către profesori, individual și ca categorie și, după alte puncte de vedere, au fost studiate și adâncite de sociologi, psihologi și pedagogi.

Figura consilierului, dotată cu abilități specifice, se încadrează printre alte figuri într-un context profesional și disciplinar, care își aduce contribuția de cunoștințe și experiență.

Știm că tinerii aflați în dezvoltare prezintă nevoi și dificultăți din ce în ce mai noi, colective și, mai presus de toate, individuale. Pentru a le trata în mod eficient, este necesar ca toate cifrele (educaționale, de formare și de sprijin) să colaboreze și să se confrunte între ele, îmbogățind astfel gestionarea oricărui ajutor. Aceste cifre, în activitatea profesională de îndrumare a copiilor, este necesar ca aceștia să își stabilească ca prim obiectiv înțelegerea identităților și nevoilor copiilor, pentru o

integrare și o eficiență optimă a abilităților lor. Dacă la această uniune de forțe și roluri diferite se adaugă o cunoaștere profundă și personală a copiilor, îndrumătorii vor avea un instrument suplimentar prețios pentru a-i ajuta să dezvolte în fiecare dintre ei autonomia judecății și să atingă o capacitate individuală de alegere, obiective care vor afecta nu numai etapele ulterioare în domeniul formării, dar și viața profesională viitoare și, în general, proiectul existential personal, conform perspectivei descrise în modulul 1.

Pentru a-i pregăti pe copii să nu ajungă nepăsători să facă față situațiilor viitoare fără protecția tuturor figurilor școlare, este necesar, în opinia noastră, să convenim asupra conceptelor de autonomie și responsabilitate, în diverse aspecte.

Autonomie

Ce înseamnă să fii autonom, în timpul studiului și la locul de muncă? Vă prezentăm trei viziuni elaborate în diferite domenii.

- A. Capacitatea de a îndeplini sarcinile atribuite fără a fi nevoie de o supraveghere constantă, recurgând la resurse proprii (Alma Laurea);
- B. Abilitatea de a-și oferi metode de lucru și de a-și organiza și desfășura activitatea în mod independent. Știind cum să se auto-activeze fără a fi nevoie de stimuli sau controale externe (Fondazione Bruno Kessler, Trento);
- C. În sensul autonomiei există libertatea de alegere, dar există și scopul de a face cea mai bună alegere.

În curând ne vom dedica caracteristicilor și dinamicii grupei de vârstă de referință a proiectului H ALO (14-16 ani), evidențiind

modul în care grafologia reprezintă un instrument special pentru a spori meritele și a reduce incidența negativă a limitelor în viața personală și socială a copiilor. Cu toate acestea, credem că este esențial să știm cum se gândesc unii dintre viitorii interlocutori ai acestor tineri la conceptul de autonomie

În prima definiție (A) apare un concept destul de restrictiv și utilitar. Persoana este văzută într-un rol substanțial executiv, cu contribuții individuale care nu sunt excluse, dar reprezintă o excepție. Aplicând acest punct de vedere la parcursul de învățare al copiilor, am avea următoarea abordare: dacă programul școlar este bine făcut și aplicarea lui este riguroasă, școala își face datoria și elevul nu mai are decât să urmeze lecțiile, să studieze și să meargă bine la teste și examene. Și în sistem nu este nimic de schimbat. Dar unde este spațiul pentru exprimarea personală? Și unde este înțelegerea - în sensul înțelegerii și acceptării - a limitelor individuale ale elevilor?

Mult mai aproape de persoană și de nevoile sale este a doua definiție (B): inițial ia în considerare capacitatea de a se putea referi la o metodă de lucru și de a ști cum să se organizeze și apoi să sublinieze nevoia de auto-gestionare independentă și fără constrângeri. În cazul în care aceste condiții de bază apar în școală (o metodă de studiu propusă de cadrele didactice și o organizare eficientă asigurată de contextul educațional), atunci când circumstanțe neprevăzute (o nouă problemă sau o urgență) se abat de la securitatea oferită de metoda și organizarea școlii, elevul trebuie să "declanșeze" autoactivarea fără a fi nevoie de solicitări sau directive.

Desigur, această viziune aplicată școlii ar fi pe cât de de dorit, pe atât de nerealistă. Unii copii au o aptitudine naturală de a face față situațiilor dificile și neașteptate, dar cei mai mulți dintre ei au nevoie de îndrumare, încurajare, să simtă sprijinul profesorilor și al tuturor operatorilor școlari, de la muncitor la

director, fiecare pentru rolul și abilitățile sale. Un consilier care nu găsește o rețea de colaborare cu toate figurile prezente în școală nu are posibilitatea de a exprima potențialul rolului său și chiar al persoanei sale.

A treia definiție (C) introduce două concepte foarte importante în vederea celei mai bune realizări a persoanei: libertatea de alegere și căutarea celei mai bune alegeri. Și ne aflăm în centrul procesului deType equation here. orientare. Figura consilierului și contribuția sa specifică nu pot fi separate de contribuția directă a persoanei în cauză. Elevul trebuie ajutat să urmărească autonomia, printr-o cale a alegerilor libere, ca pregătire pentru cele mai importante decizii din viața sa.

Responsabilitatea

O viziune care depaseste definitiv termenul de "elev" si spune pur si simplu baiat sau fata , o persoana printre alte persoane, cu toate drepturile si indatoririle legate, pune fara indoiala pe primul loc, in calea cresterii si in capacitatea de a alege, simtul responsabilitatii. Dacă autonomia permite să mergeți singur, simțul responsabilității vă permite să știți în ce direcție să mergeți, cu cine și cum. Prin urmare, cele două dimensiuni nu pot fi separate una de cealaltă.

Alegerile foarte solicitante care trebuie făcute la sfârșitul adolescenței, începând cu cea de a-și căuta imediat un loc de muncă sau de a-și continua studiile, sunt adesea cea mai severă verificare a gradului de maturitate atins. Dacă luăm în considerare faptul că în aceste alegeri este implicată și sfera afectivă, atingerea unui nivel adecvat de autonomie și responsabilitate permite, de asemenea, depășirea unor

dependențe și limite trasabile în legăturile de familie.

2. Spre recunoașterea valorii oamenilor

Reflecțiile prezentate până în acum, în ciuda conciziei lor necesare, sunt menite să reamintească câteva principii de bază pe care le considerăm indispensabile pentru a aborda problemele legate de orientare și să sugereze operatorilor care se ocupă de aceasta o colaborare interdisciplinară care ne permite să pornim de la o cunoaștere aprofundată a proprietăților intelectuale și a caracterului copiilor.

Credem că putem aduce o contribuție care, pornind de la limitele intelectuale sau de caracter ale elevului, ajută la reducerea sferei negative a acelorași limite și ne permite să lucrăm mai eficient în procesul de

acompaniament la alegerile viitoare exigente ale copiilor.

În parcursul de cercetare legat de metodologiile de orientare în școală (calea parcursă cu studiu, muncă și experimentare) am trecut treptat, așa cum este ilustrat mai sus, la schimbarea subiectului de orientare: nu mai este consilierul, ci orientatul. Studentul, ajutat de experți să câștige treptat autonomie, intră în condiția de a putea deveni propriul sau consilier.

Strâns legată de autonomie mai este o realizare care trebuie făcută, care se referă la terenul responsabilității. Există două aspecte de distins:

- 1) capacitatea de a-și asuma greutatea responsabilității;
- 2) actul de a dobândi acea seriozitate care se traduce într-un sentiment de responsabilitate și de a face această abordare structurală în propria persoană (mental, cultural, emoțional și etic).

Dar trebuie subliniat faptul că, dacă autonomia nu este câștigată,

- greutatea responsabilității poate deveni insuportabilă, la fel cum este o minge de plumb plasată fizic pe umerii unui subiect fragil și slab;
- asumarea propriei responsabilități va fi întotdeauna o resursă etică, dar poate distruge stima de sine, sociabilitatea, securitatea în fața alegerilor. Nu este neobișnuit să cunoaștem subiecți (de la copii, adolescenți și adulți) care sunt închiși în simțul responsabilității și în ceea ce privește îndatoririle lor. Ei sunt adesea victime ale celor care nu respectă regulile, se gândesc doar la propriul avantaj, sunt agresivi și profită de cei care sunt mai slabi și nesiguri pentru că sunt prea "responsabili".

Auzim adesea că așa e lumea! Competitivitatea

este aproape idolatrizată. Este considerată o valoare absolută în lumea muncii, dar este și mai evidentă în sport, în mediul de divertisment și în social media. Această configurație sfârșește prin a împărți oamenii în categorii, să concureze mai mult decât să conlucreze.

Celălalt element care lipsește foarte mult este posibilitatea responsabilizării. Din păcate, tinerii plătesc prețul acestor lipsuri, mai ales dacă sunt incluși în lumea muncii și rămân mult timp cu un contract temporar, situație care în ultimele decenii a fost aproape regula.

În lumea în care adolescenții vor trebui să intre în curând, există o modalitate de a face acest salt în calitate? Este posibil să se mărească nivelul și amploarea responsabilității care este încredințată oamenilor care lucrează într-o organizație? După cum știm, situația nu este încurajatoare.

Cu toate acestea, a existat - și există - un antreprenor (în Italia, de exemplu, Adriano

Olivetti și Nicolò Branca) cu o viziune și o perspectivă complet diferită, care s-a concentrat, cu succes, tocmai pe responsabilitate ca trăsătură distinctivă a companiei sale.

Nucleul viziunii acestor antreprenori este în valoarea absolută pe care o recunosc persoanei. Îmbunătățirea acesteia și sprijinirea acesteia în creșterea gradului de conștientizare produce bunăstare: la nivel personal, corporativ și social, fără a sacrifica profitul. Dacă îți propui să faci fiecare angajat conștient de valoarea ta, înseamnă că pornești de la convingerea că în fiecare persoană există valoare. Punct.

3. Grafologie: o privire care cuprinde întreaga persoană

Reflecțiile și observațiile prezentate până acum au sens și valoare dacă suntem convingși că fiecare persoană are aceleași drepturi și trebuie să aibă posibilitatea de a fi apreciată. Acest lucru, chiar și în mijlocul unor dificultăți enorme, înseamnă să crezi în tine. Nu avem nicio îndoială că aceasta trebuie să fie convingerea celor care îndeplinesc funcția dificilă de orientare în școli, în conformitate cu abordarea deja prezentată în modulele anterioare.

Încrederea în persoană ne conectează la concepția de bază a lui Girolamo Moretti și a școlii sale grafologice: în examinarea unui scris de mână este întotdeauna necesar să pornim de la aspectele pozitive, adică de la tot ceea ce evidențiază bogățiile - actuale și potențiale - ale celor care au produs scrisul de mână pe

care îl avem în fața ochilor noștri. Apoi și limitele, desigur. Dar vom vedea cum și în ce condiții.

Pentru a porni pe această cale este esențial să trecem de la conceptul de individ la cel de persoană.

Referindu-se la lumea muncii, individul se află în starea ideală de a fi folosit (odată se spunea "exploatat", însa persoana este gata să fie apreciată, fără ca societatea, să fie nevoită să renunțe la obiectivele sale economice și financiare.

Aceleași concepte exprimate până acum referitoare la muncă, sunt valabile și pentru cei care trebuie să decidă dacă să-și continue studiile după gimnaziu și la ce curs de studii să se înscrie.

Urmarea unei universități sau căutarea imediată a unui loc de muncă?

Știm că răspunsul la această dilemă este de cea mai mare importanță, deoarece constituie un factor definitoriu, personal și social, pentru întreaga viață viitoare. În efortul de a se concentra asupra obiectivelor și a căilor de a le atinge, copiii adesea nu pot conta pe ajutorul adecvat și eficient din partea familiei lor. Contribuția profesorilor care au avut ocazia să-și cunoască elevii în profunzime este, prin urmare, fundamentală. Clasele adesea foarte mari și absentele de la clasă determinată de Covid-19 sunt însă factori complicați și dacă la activitatea profesorilor se adaugă sprijinul consilierului și colaborarea grafologului, elevii pot participa la proiecte care au scopul de a-i motiva, oferindu-le posibilitatea de a face alegeri cu mai multă implicare și convingere .

Preluând în parte discursul prezent în Modulul1, unele dintre elementele esențiale

care afectează definirea figurii consilierului pot fi rezumate încuvintele "dialog" și "viitor". Dialogul este principalul instrument prin care consilierul facilitează și promovează conștientizarea celor care trebuie să fie ghidați în alegere. În sinergie cu tehnici diversificate, printr-o comunicare orientată și eficientă, este posibilă promovarea analizei abilităților și aptitudinilor subiectului în vederea definirii unui echilibru al competențelor acestora, pe baza căruia să-și dezvolte parcursul profesional și de formare personală. Din 2014, MIUR s-a aliniat, de asemenea , la directivele europene, subliniind importanța acțiunilor de orientare în școală ca strategie de sprijinire a copiilor care trebuie să fie capabili să-și privească viitorul cu planificarea, autonomia și conștientizarea resurselor și abilităților lor, precum și a domeniilor lor de îmbunătățire. Care poate fi valoarea adăugată reprezentată de grafologie în această viziune și în această perspectivă? Abordarea grafologică nu închide

ochii la limitele și întârzierile copiilor, ci, în faza analitică, dorește să le definească, să le contextualizeze arătând aspecte pe care alte instrumente nu sunt întotdeauna capabile să le concentreze.

Deci, de unde începem? Grafologia nu se referă la așa-numitele abilități clare care sunt abilitățile tehnico-științifico-operaționale obținute sau în curs de realizare, prin formare după cum se specifică mai sus,

Evaluarea grafologică urmărește să identifice caracteristicile personale în raport cu angajamentele operaționale și de studiu de mâine. Acest set de calități, numite abilități soft, de exemplu, include: capacitatea de a obține autonomie, încrederea în sine, flexibilitate și adaptabilitate, rezistența la stres, capacitatea de planificare și organizare, atenția la detalii, dispoziția de a se concentra în mod continuu asupra obiectivelor, capacitatea de a rezolva probleme, capacitatea de a gestiona informații, spiritul de inițiativă,

capacitatea comunicativă, capacitatea de a lucra în grup, calitatea de a fi lider.

Toate aceste caracteristici sunt detectabile prin scrisul de mână, deoarece sunt descrise de setul de semne și de mișcarea grafică. Acest lucru vă permite să descoperiți în scrisul de mână al elevilor caracteristicile pozitive, resursele, talentul, propriile posibilități de dezvoltare.

Scrisul nu este o fotografie statică a persoanei, ci un film care îl descrie pe om evoluând. și , ca atare, trebuie urmarit, astfel încât situația elevului să iasă la iveală într-un mod din ce în ce mai clar și mai presus de toate dinamic.

Se înțelege că adevărata bogăție prezentă într-un scris de mână nu este dezvăluită de semnele individuale, ci de posibilitatea nemărginită a combinațiilor lor. Semnele sunt "firimituri semnificative", particule mici ale unui mozaic care, împreună și în mișcarea pe care o conțin, dezvăluie realitatea dinamică prezentă în interiorul persoanei, care este

unică și irepetabilă.

Să ne amintim că abordarea analizei grafologice pornește de la o viziune pozitivă, s-ar putea spune optimistă, a persoanei, dar nu poate și nu trebuie să neglijeze limitele, neajunsurile, inadecvarea iar limitele trebuie depășite

Există cazuri în care apar probleme, întârzieri, nepăsare, disconfort, izolare, demotivare și. pentru acestea este aproape întotdeauna posibil să se introducă problemele detectate într-o vedere generală, în care sunt luate în considerare punctele slabe ușor îmbunătățite și cele mai dificil de modificat. Mai presus de toate, putem evidenția modul în care unele calități ale candidatului pot reduce și chiar face să dispară unele dintre limitările sale.

4. Cercetarea și intervenția asupra limitelor cu sprijinul grafologiei

În partea următoare va trebui să numim unele semne grafologice, fără a avea posibilitatea de a le explica pe deplin. Intuiția sau perspicacitatea celor care folosesc acest text îi va permite să înțeleagă unele elemente, în special informațiile conținute în semnul grafologic.

Cum ne mișcăm pentru a defini prezența și intensitatea unei limite, a unei deficiențe, a unui disconfort? Care sunt aspectele care pot fi îmbunătățite astfel încât adolescentul să-și trăiască viața mai bine (nu numai ca student) și să obțină rezultate mai bune? Fără a pretinde că este exhaustivă, vom încerca să descriem modul în care grafologii acționează pentru a contribui la reducerea în greutate a limitelor individuale ale unui student și pentru a colabora în orientarea sa. Următorul parcurs este dedicat în primul rând numeroaselor cai pe

care grafologul le explorează pentru a ști în profunzime ce a pus pe hârtie cel ce a scris, ca semne ale lui și ale propriului drum. Sperăm să ne facem o idee despre complexitatea lucrării cu care se confruntă grafologul și bogăția componentelor pe care le poate cunoaște.

Am grupat acest material în șapte puncte care includ o serie de întrebări și observații asupra carora trebuie reflectat.

1. **Luăți în considerare dacă limita este episodică sau structurală.** De exemplu, momente de scriere descendentă sau dezordonată sau prezență semnificativă și constantă a descendentului, tije concave, spațiu exagerat între litere etc ... În practică, acest lucru corespunde verificării dacă prezența anumitor semne grafologice în scris este ocazională și dacă acestea sunt informative cu privire la aspecte legate

de anumite situații sau dacă acestea definesc în mod constant și substanțial organizarea interioară a scriitorului.

2. Dacă limita, dacă există, se referă în principal la:

- a. Domeniul intelectual: atunci putem evalua, de exemplu, prezența tulburării și a inconsecvenței în scris (Inegalitate între litere, calibru mare sau dezordonat), aproximarea (Calibru mare și imprecizie în formarea literelor), excesul de analiză și proliferarea întrebărilor (întrerupta, dimensiuni foarte mici ale literelor), neglijarea și lipsa de atenție pentru formă (neglijent), lipsa de imaginație și intuiție (Egal, Paralel) sau exces de raționalitate (Drept).

- b. Câmpul de caracter: indecizie, îngrijorare, neîncredere, sentiment de inferioritate, timiditate, introversiune (inegal, dezordonat), sau bravadă, aroganță, impunere și bullying ușor (Presiune îndrăzneță sau exagerată pe foaie în faza descendentă a gestului grafic impulsivitate (Nerăbdător, Impulsiv, Vioi cu Zvelt și spatiu mic între cuvinte); lene și dezinteres (Descendent, Curbă excesivă, Lent, "Scriere aplecata, care nu stă dreapta deloc").
- c. Semne care se referă atât la inteligență, cât și la caracter (ceea ce se întâmplă cu majoritatea dintre ele). Deși unele semne privesc în principal domeniul intelectual, iar altele pe cel "afectiv-operațional-motivațional",

Într-o viziune holistică a persoanei toate au semnificații care pot viza ambele domenii, mai ales dacă sunt subiecte în procesul de formare și evoluție rapidă, cum ar fi adolescenții. Din acest motiv, un grafolog expert nu se exprima prin grile sau scheme prestabilite, ci este ghidat de scris care, exprimându-se, comunică complexitatea și, de asemenea, variabilitatea persoanei care a produs-o. Pe de altă parte, diagramele pot ajuta la reunirea și sortarea tuturor informațiilor pe care scrisul de mână poate să le transmită. Prin urmare, ele sunt un instrument metodologic care servește la a nu neglija niciun aspect al informațiilor care pot fi obținute din scris și pentru a traduce în cuvinte ceea ce a

comunicat deja observației și pregătirii profesionale a grafologului care a examinat-o.

3. **Evaluăți care este atuul care ar putea atenua sau anula o limită.** De exemplu, indecizia, tendinta spre perfecționism sau lipsa de initiativa pot fi reduse sau depasite daca gasim in scrisul de mana semnele care indica: dorinta de a invata, capacitatea de a asculta, aspiratia de a evolua, adaptabilitatea, respectul, intuitia, continuitatea concentrarii si aplicarii, motivatia. În acest sens, experiențele individuale și de grup, previziunea educatorilor, exercițiile fizice și intelectuale și, mai presus de toate, conștiința de sine (o realizare a căreia mediul grafic ne poate face să privim posibilitățile) care poate duce la o stimă de sine motivată sunt foarte utile

pentru dezvoltare. Știm că este necesar ca toate figurile implicate în rolul educațional să-și îndeplinească propria sarcină, fiecare la rândul său. Știm, de asemenea, că, pentru succesul acestor eforturi, bunăvoința și abilitățile individuale nu sunt suficiente, dar sunt necesare trei elemente: a) cunoașterea aprofundată a fiecărui elev, b) spiritul de colaborare și angajamentul personal al educatorilor individuali și c) coordonarea - la nivel programatic și operațional - susținută și încurajată de liderii Institutului. Elementul a) poate fi însoțit de trei subiecte speciale:

- Grafologul;
- consilierul care, după cum știm, pe lângă o cunoaștere aprofundată a sistemului școlar, de formare și al pieței muncii, poate poseda și alte câteva competențe (psihologice,

pedagogice, sociologice, de consiliere);

- profesorii, în special cei care sunt interesați nu numai de cunoașterea specifică a subiectului lor, ci și de o dezvoltare completă a persoanei-elev, inclusiv la nivel uman și a conștiinței de sine.

Aceste trei figuri pot contribui în mod eficient la dezvoltarea celor mai ascunse resurse ale copiilor care le-au fost încredințați, fiecare oferind o contribuție prețioasă, care este îmbogățită în continuare cu cât armonia lor interdisciplinară crește mai mult. Dar conștiința de sine a adolescentului constă, de asemenea, în cunoașterea și recunoașterea limitelor lor, care este primul pas pentru a le depăși.

4. **Limitele aparente.** Ele depind adesea de o lipsă de cunoaștere din partea adulților (părinți, profesori) a

problemelor reale ale elevilor care, uneori, sunt nepregătiți, leneși, distrași, dezinteresați, nemotivați. A merge serios în căutarea motivelor pentru aceste forme de disconfort vă poate permite să descoperiți realități sociale, afective, relaționale care îi determină pe acei copii să pară incapabili sau pur și simplu demotivați. Informandu-se prin intermediul serviciilor sociale și al cunoștințelor directe poate dezvălui unele realități opace sau ascunse. Dar, chiar și în acest caz, studiul scrisului de mână al unui elev și al părinților poate fi un sprijin extraordinar pentru a încadra mai bine starea copilului și dinamica personajului care îl poate împiedica (dar care l-ar putea ajuta) în cucerirea stimei de sine și în construirea unui proiect de viață.

5. **Limitele relative.** Acestea se datorează timidității, nesiguranței, dificultăților de comunicare, alegerii unui drum școlar greșit (specializare), performanței momentan dezamăgitoare, ușoarei întârzieri în dezvoltarea generală (fizică și / sau mentală). În acest caz limitele sunt vizibile, dar și "clasice", deci cunoscute. Pentru aceste cazuri, psihologii au identificat soluții pe care operatorii de formare, în primul rând profesorii, pot încerca să le pună în practică. În orice caz, cea mai puțin potrivită alegere - într-adevăr cea mai contraproductivă - este să se ia în considerare limite absolute care sunt relative.
6. **Limite false.** Ele derivă doar din judecățile unui adult, ale unui partener, ale unui bătaș, ale unui antrenor și pot fi amplificate, astăzi, în special de social

media.

7. **Limitele reale.** Ele sunt cele serioase, reale, dovedite și verificabile. Aici apare un alt tip de limită, cea a educatorului și a figurilor de sprijin: chiar dacă sunt bune, nu pot face minuni.

Nu putem intra în domeniul de acțiune al profesorilor: în timp ce le admirăm dedicarea, noi, grafologii, nu avem abilitățile necesare pentru a-i ajuta, cu excepția cazurilor în care sprijinul necesar se referă la dificultățile în scrisul de mână (disgrafie). În acest domeniu, grafologii specializați au pregătirea necesară pentru a oferi un suport foarte calificat, capabil să structureze intervențiile educației la gestul grafic la diferite niveluri.

5. Analiza și gestionarea limitelor prin studiul grafologic al cazurilor practice

Confirmăm că contribuția grafologiei trebuie privită mai ales din punct de vedere interdisciplinar și interprofesional. Dar pentru a evita să rămânem în domeniul unei colaborări doar dorite, în care diferiții actori riscă să nu se înțeleagă pentru că vorbesc limbi diferite, să vedem direct cum se poate desfășura acțiunea specifică a grafologului în calea de orientare a studenților care au dificultăți de diferite tipuri. În acest scop, oferim indicații foarte simple cu privire la unele principii ale grafologiei, pe care chiar și cei care sunt rapizi în acest subiect le pot înțelege imediat.

Prima indicație este cea mai simplă, dar are o importanță fundamentală:

Fiecare semn grafologic poate conține semnificații pozitive și negative.

Același semn care indică faptul că o resursă

poate dezvălui, de asemenea, o limită. Și invers. În această bogată ambivalență se află complexitatea persoanei umane și spațiile de schimbare deschise, atât în ceea ce privește creșterea, cât și înrăutățirea.

Această primă indicație introduce încă două:

În concepția grafologică a orientării, definirea limitei și a posibilelor evoluții poate fi la fel de importantă ca detectarea talentului. Și de multe ori coexistă cele două componente, cum ar fi cele două fețe ale unei monede.

Un semn grafologic care se prezintă cu conotații predominant negative, sugerează grafologului să exploreze și aspectele pozitive pe care le poate conține, să înțeleagă dacă și cum deficiența exprimată de acel semn poate fi redusă sau depășită.

Un aliat decisiv al grafologului este contextul grafic.

Așa cum se anticipează în Introducere, sensul unui semn se poate transforma de la negativ la pozitiv tocmai în funcție de context, adică

multitudinea de elemente pe care scrierea le manifestă și pe care grafologul le observă, le evaluează, le grupează, le adâncește, le compară, pentru a descoperi interacțiunea lor. În această secțiune a proiectului, preluăm în mod deliberat ortografia prezentată și explicată într-o altă etapă a proiectului HALO legată de I.O.1, Modulul 2: Nevoi educaționale (speciale) copiii care se găsesc în situații care indică dificultate și nevoi speciale pot fi, de asemenea, considerați purtători de limitări, deficiențe și / sau nevoi speciale.

În studiul graficului, în această fază, vom acorda o importanță deosebită anumitor aspecte care se referă în mod specific la orientare. Astfel, vom putea îmbogăți analiza efectuată anterior, dar nu atât de mult, pentru un fapt foarte simplu: abordarea de bază a analizei grafologice se bazează, în principiu, pe dezvoltarea și evoluția persoanei (fie că este vorba de un copil, un adolescent sau un adult). În practică, fiecare analiză grafologică, mai ales

dacă este scrisul de mână al unui adolescent, vizează, în principiu, dezvoltarea subiectului, dedicându-se în primul rând descoperirii resurselor și talentelor și, în al doilea rând, detectării limitelor, nevoilor și obstacolelor pe care le întâlnește sau pe care - previzibil - le va întâlni în timpul călătoriei pentru realizarea deplină a sinelui.

După cum s-a susținut în mod repetat în această lucrare, grafologia își poate demonstra potențialul și sub forma unui sprijin calificat pentru procesul de orientare în școală, așa cum s-a experimentat deja pe scară largă în unele contexte școlare. În plus, în ultimii ani, am reușit să apreciem și să folosim reflecțiile dezvoltate de unii cercetători de orientare, care sunt experți atât în grafologie, cât și în psihologie și predare. Printre acestea se remarcă contribuția unui colaborator al proiectului HALO: Dr. Barbara Bitelli (2019).

Toate acestea ne autorizează să credem că, în procesele de orientare, utilizarea grafologiei se

poate dovedi a fi o adevărată resursă, care trebuie cheltuită în perfectă armonie cu figura consilierului și cu experți în alte discipline, cum ar fi psihologia, pedagogia, consilierea și cu alte figuri: profesorul, dar și tutorele, consultantul în muncă etc.

Am spus (la începutul părții a cincea) că fiecare semn grafologic poate conține două tipuri de semnificații, cu valoare pozitivă sau negativă. Dar semnificațiile pot fi foarte numeroase în funcție de gradul, adică intensitatea, prin care se prezintă semnul. Toate acestea sunt afectate de forma literei, de combinația ei cu celelalte și de dinamismul cu care sunt redată. Pentru a fi mai ușor de înțeles și pentru a ne explica mai bine, considerăm că este util să definim aspectul exterior al câtorva semne, descriind conformația lor grafică. Iată-le:

1. Curbă. Are caracteristici ușor de recunoscut (Palaferri, 2010, pp. 103-105):

- Elementele care formează literele individuale sunt curbilinii;
- Legătura dintre o literă și alta are, de asemenea, un model curbiliniu.

Curba semnului poate însemna adaptabilitate excesivă, lipsă de inițiativă, deficit de autonomie (de gândire și acțiune). Dar indică, de asemenea, receptivitate, disponibilitate, înclinație de a asculta și de a colabora, spontaneitate sentimentală, aproape imunitate la invidie și gelozie.

2. Ezitant, îi recunoaștem prezența din unele caracteristici ale scrisului de mână (ibidem, pp. 293-295):

- Litere trasate cu timiditate care se pliază pe ele însele aproape în căutarea apărării;

- Indepartarea scrierii de mână în raport cu linia de jos;
- Bucla mica scurta și slaba pe vârful superior al literei "o".

Specificăm că semnul ezitant este prezent în scrisul de mână chiar și atunci când este detectat doar unul dintre elementele care îl compun. În acest caz, grafologul trebuie să-i dea mai puțină greutate în evaluarea sa.

Ezitant dezvăluie nesiguranță, multe razgandiri, încredere în sine scăzută, stimă de sine redusă. Dar indică, de asemenea, sensibilitate, non-agresiune, un spirit de observație și analiză, prudență, confidențialitate.

Acum să încercăm să experimentăm cu investigația grafologică pornind de la scrierea unei fete de treisprezece ani care prezintă,

printre altele, semnul curbiliniu. Amintim că această ortografie și cele ulterioare au fost deja prezentate, în scopuri diferite, dar similare, în secțiunea I.O.1, adresată în principal profesorilor. Pentru înțelegerea înregistrărilor care poartă numele de Temperamente, vă rugăm să consultați secțiunea I.O.1.

Întotdeauna pentru a optimiza avantajele informațiilor obținute din studiul grafologic al scrierilor prezentate, repetăm că întreaga analiză a scrierii de mână are ca scop ajutorarea băiatului sau fetei a cărei scriere o studiem. Cu toate acestea, partea care se referă cel mai direct la orientare este, evident, a doua, care are ca titlu: "Perspective".

În cele din urmă, insistăm asupra faptului că, prin natura sa, analiza grafologică a unui adolescent este interesată nu numai de prezentul său, ci și de viitorul său posibil.

Primul scris de mână. F13

(Legendă și pentru exemple ulterioare): F= femeie, M= bărbat, 13= vârstă.

--- mode. --- statistiche

- Mi piace le cose artistiche perché tutto ciò che vedo ad esempio i trattamenti o gli abiti d'autore ^è più artistico e immaginativo. Disegnati. Come i disegni cinesi e giapponesi me stesse...

- Mi piace le cose...
mi amo

Vedem că această ortografie conține semnul Curbura, din care am descris conformația (curbă în literele individuale și în legătura dintre ele). Dar găsim un alt semn: Descendentul, adică scrisul de mână care coboară (și aici cu dovezi) sub linia de bază. În plus, tendința căii grafice este rapidă, dar forma este destul de aproximativă și neglijată

Concentram principalele constatări în trei termeni:

Fată plină de viață, dar dispersivă și supusă.

Abilitati: deschidere catre întâlniri si relatii;

Trend: Lucrul cu imaginația și imaginile (desen, pictură, basm?);

Temperament clar predominant: Cesiune. Așteptare il urmează la distanță, Asaltul este rar, Rezistența este aproape absentă.

Fata are o anumită exuberanță de bază (mișcare dinamică), dar are dificultăți în a găsi o direcție, dar mai presus de toate să o mențină. De fapt, vitalitatea sa este asociată cu forme de dezorientare și nesiguranță, care implică, de asemenea, confuzie și dezordine (aici Descendentul nu are nici un sens de slăbiciune, ci de dispersie ușoară a energiilor, care în sine ar fi mai mult decât suficientă).

Are clar câteva principii de bază pe care le-a asimilat din educația primită, dar aplicarea lor nu este ușoară.

În ea însăși are întotdeauna stimuli, vise și dorințe noi, într-un mod și mai accentuat decât starea naturală a vârstei. Lumea exterioară, pe

de altă parte, nu întreține certitudini în ea. Aproape tot ceea ce vede și aude de la colegii ei pare surprinzător și captivant, dar având în vedere tendința ei de naivitate, de multe ori ceea ce așteaptă nu se împlinește sau devine dezamăgitor, mai ales atunci când comportamentele altora se dovedesc a fi foarte diferite de cele pe care și le-a imaginat și sperat.

Având în vedere vivacitatea pe care o exprimă, nu este ușor să înțelegem din exterior dezamăgirile sale, care se ascund în spatele unei aparente lejerități. Dar observarea scrisului de mână ne permite să depășim aparențele și să stabilim o acțiune de ajutor mai aproape de nevoile reale ale fetei.

Învățarea sa are loc cu mecanisme de recepție destul de eficiente în ceea ce privește cantitatea, dar apoi are dificultăți în a face materialul colectat propriu, organizându-l și folosindu-l în mod eficient. De asemenea, în acest caz putem vedea cum o inteligență bună

nu este capabilă să-și exprime potențialul, deoarece este penalizată de nevoile psihologice și afective, precum și de dezorganizare. Cunoașterea acestui lucru ne ajută să înțelegem unele dintre limitările sale și să reducem impactul său negativ asupra creșterii sale.

Observând totuși scrisul fetei, înțelegem că ceea ce o interesează, mai mult decât realitatea, este ceea ce pare spectaculos și sugestiv (Dimensiuni mari de litere și receptivitate (indicate de curba), raționalitate slabă (impulsivitate în mișcarea grafică și puțin spațiu între cuvinte). Din același motiv, imaginea domină în percepția sa, de preferință mare și cu culori strălucitoare. Deci produsul imaginației sale invadează scena din mintea ei. Raționalitatea, realismul și concretețea, pe de altă parte, sunt aspecte pe care le neglijează și chiar le respinge.

Prospettive

Printre principalele obstacole pe care trebuie să le treacă se numără plasarea pe primul loc a atenției asupra realității și a organizării (a gândurilor, a studiului, a vieții de zi cu zi, a relațiilor). Deși este o datorie să nu-i zădărnicești tendința spre imaginație și vise, totuși, datoria rămâne, pentru adulții care o îndruma, să o ajute să construiască o aderență progresivă la realitatea concretă.

Este evident că fata trebuie ajutată imediat, pentru că fără o organizare mentală (chiar elementară) și fără un cadru clar de priorități selectate, confuzia ei ar rămâne la fel, iar aproximarea ar putea deveni un adevărat stil de viață, care s-ar consolida în următorii ani.

Prin urmare, este necesar să se întreprindă lucrări interdisciplinare, didactice, psihologice, grafologice și umane. Având în vedere situația descrisă mai sus, sprijinul de orientare trebuie să se concentreze pe organizarea resurselor

fetei, pe întărirea voinței ei, pe o dobândire treptată a obiceiului de a gândi înainte de a acționa, pe o selecție de relații și prietenii. Printre altele, contribuția grafologului poate fi mult mai largă decât cea menționată în aceste rânduri și poate fi întotdeauna actualizată prin observarea variațiilor scrierii de mână care vor însoți dezvoltarea fetei.

Are o structură de bază deosebit de receptivă, care va fi un aliat al echipei care o va ajuta, pentru că este ușor de primit, dar este condusă și să se împrietenească cu cei care vor să-i dea o mână de ajutor. Va fi mai dificil să o ajuți să facă procesul și să facă exact ceea ce i se transmite. Nu va fi ușor. Dar ne putem aștepta ca nu numai ea, ci și experții echipei să dea tot ce este mai bun din ei înșiși, printr-o muncă care este stimulantă pentru fată, exploatând atracția pe care o simte pentru imagini.

Puteți raționa cu ea despre un viitor în care va putea să sporească resursele care deocamdată nu sunt foarte productive, cum ar fi

spontaneitatea, imaginația, plăcerea de a fi observat, instinctul pentru spectacol. Educarea acestor caracteristici îi va oferi posibilitatea de a crește fără a fi nevoie să renunțe la a fi ea însăși.

Cei care o ajuta în procesul de orientare vor trebui să o ajute să-și aranjeze dezvoltarea într-un cadru indispensabil pentru maturizarea ei: va avea nevoie de o căutare constantă a focusului proiectelor sale, deocamdată prea vagi și contradictorii.

A doua scriere de mână. M13

Quomodo soror più grande, vorrè avere un lavoro che mi permetta di guadagnare abbastanza, come tutti probabilmente vorrebbero, per ~~spendere~~ viaggiare in tutto il mondo, scoprire nuove realtà, tradizioni e stili di vita diversi dal mio. Vorrei inoltre formare una famiglia e condividere con loro i miei viaggi. Penso che sarò un buon padre come era me ho un io e spero di non far mancare mai niente ad i miei figli.

In questo momento della mia vita ~~sono~~ ~~un~~ ~~dis~~ ~~studioso~~ e non riesco a capire che potere fare per costruire il mio futuro ma spero che quando sarò più grande e più maturo mi venga la voglia di farlo.

Subliniem că cele trei elemente indicate în paginile anterioare, ca componente ale semnului ezitant, sunt toate trei prezente în această ortografie și chiar într-un mod vizibil. Aceasta înseamnă că "greutatea sa specifică" va fi decisivă pentru înțelegerea acestui tip. Iată câteva caracteristici destul de evidente, pe care le concentrăm în trei termeni:

Taciturn, timid, respectuos.

Abilități: Observația, reflecția, memorarea

Tendență: Prudență, puțină expansiune, prietenii puține și selectate

Temperament Prevalența clară a eliminării și prezența semnificativă a așteptării. Rezistența și mai ales Asaltul sunt rare.

Situație

La băiat există multe componente care îl țin în zona de confort a copilăriei, în timp ce alte caracteristici îl plasează într-o poziție mai adultă.

Cauta înțelepciunea și gestionarea impulsurilor lor, mai degrabă decât să se complacă dorința de a da ceda impulsurilor de adolescent, cum ar fi revolta, a contrazice adulții, aventura, senzația de libertate și ura fata de constrângeri.

Una peste alta, el preferă siguranța mediului său, mai degrabă decât să scape de el. El nu este deosebit de activ și întreprinzător, ci mai degrabă se remarcă prin faptul că are un profil individual serios și deloc extravagant, care exprimă un autocontrol timpuriu, superior celui al majorității băieților de vârsta sa.

Dar aceste caracteristici, pentru care mulți îl pot defini ca un tip bun, într-o viziune mai largă și de perspectivă par limite reale, care trebuie

depășite cât mai curând posibil.

Semnalele transmise de scrisul de mână indică faptul că băiatul nu simte încă în el puterea și siguranța de a lua decizii, că dorința de a-și câștiga propria autonomie este slabă în el, că are dificultăți în a se detașa de certitudini sau cel puțin de asigurările și protecțiile venite din nucleul familial.

Este un caz similar cu multe altele, dar tocmai din acest motiv credem că poate fi exemplar. Vom aprofunda unele dintre aceste aspecte atunci când, la sfârșitul acestui modul, vom compara acest scris de mână cu cel al unuia dintre colegii săi.

Perspective

El este încă un copil, desigur. Și nu prezintă semne evidente de dezavantaj, mai ales dacă luăm în considerare performanța academică satisfăcătoare recunoscută la gimnaziu. Dar acest lucru nu-i poate scuti pe îndrumătorii școlii să-l ajute să iasă dintr-o lume prea protejată. Riscul pe care îl poate avea nu este să efectueze acțiuni nesăbuite, ci să stea deoparte și să aștepte ca adulții să continue să-l protejeze și să decidă pentru el, scutindu-l de responsabilitățile sale de maturizare.

Faptul că este liniștit și la locul lui și că e serios la studiu nu înseamnă că nu are probleme de rezolvat. Într-adevăr, este un exemplu clar, chiar și în perspectivă, de întârziere probabilă, dar evitabilă. De fapt, chiar și acum, când trebuie să efectueze o acțiune care nu-l atrage, el se poate deda la nepăsare și poate avansa încet. Și chiar angajamentul său poate fi steril, tocmai pentru că nu-și folosește energiile în cele mai eficiente forme și în direcția cea bună.

Folosind o metaforă, este ca și cum ar avea frâna de mână trasă pe măsură ce mașina merge: consumă mai mult și merge puțin.

Deci? Îl lăsăm să zaca, pentru că nu deranjează pe nimeni?

Această frână poate fi dezactivată doar cu motivația că este cea mai importantă componentă pentru dezvoltarea sa. Și aici se află punctul dificil al activității educaționale în favoarea sa. Pentru a-i da putere, satisfacție și succes nu vor fi indicațiile - deși întotdeauna utile - care vor veni din exterior. El a avut întotdeauna parte de ele, după cum în mod clar indică scrisul său. În schimb, vor fi motivațiile sale, gustul pentru a face lucruri, atracția unei noi experiențe, puterea care emană dintr-un vis, urmărirea unui scop plăcut și nu doar o datorie. Dacă este adevărat că ar trebui să facem cu toții ceea ce ne place, pentru el este și mai adevărat, pentru că pentru a-i descoperi dorințele trebuie, împreună cu el, să săpăm adânc.

Actiunea celor care vor sa-l ajute trebuie sa se miste, dupa parerea noastra, pe aceasta linie pedagogica, aici prin necesitate enunțata intr-un mod generic, pentru ca trebuie respectata situatia in functie de cum evolueaza.

Pasiunile și visele băiatului mocnesc sub cenușa tăcerilor sale, dar nu este greu să le pătrunzi, pentru că pentru a-și proteja introversiunea nu a pus o ușă blindată, ci un vâl subțire, care poate fi îndepărtat prin identificarea dorințelor și pasiunilor sale. Visele sale, deși nu întotdeauna realiste, sunt încă o expresie a pasiunilor, chiar mici sau trecătoare, pe care le simte și le simte rezonând în el însuși. Când reușește să le pună în aplicare (vise), el poate dezvălui entuziasm și încredere surprinzătoare. Iar entuziasmul este pentru el cel mai bun antidot împotriva nepăsării și izolării.

El este capabil să examineze în detaliu tot ceea ce îi vine, încercând să-i înțeleagă sensul și valoarea. Este predispus la analiza și

Înțelegerea cuvintelor, textelor, evenimentelor. El poate fi distras, dar nu se poate spune că are dificultăți deosebite în a înțelege și a memora. Deocamdată este dificil să conectați și să reuniți într-un context armonios toate elementele colectate și prelucrate. Va trebui să înceapă să construiască un sens critic rațional, bazat pe raționament, adică pe interacțiunea dintre datele colectate și nu pe suma lor. Aceasta va fi o cale lungă și treptată, dar este momentul potrivit pentru a o începe. Următorii pași pe care îi va face în acest sens vor fi de o importanță enormă, ocazia ideală de a începe să se considere un tânăr adult, nu un băiat. Aceasta nu este doar orice opțiune, dar viața sa viitoare este în joc, care poate continua pe fondul tăcerilor, temerilor, introversiunilor, suferințelor profunde care nu găsesc ieșiri în afara sa; Sau se poate deschide către o adevărată creștere, care eliberează și sporește sensibilitatea sa fină și permite inteligenței sale să dea roade surprinzătoare în ceea ce privește

aprofundarea și studiile de specialitate, în special în ceea ce privește domeniul științelor umane.

Încheiem cu prezentarea scrisului de mână produs de un alt copil de treisprezece ani. De asemenea, în autorul acestei scrieri detectăm unele limitări, care sunt cu siguranță diferite de cele ale băiatului tocmai examinat, dar au o rădăcină similară: nesiguranța.

Al treilea scris de mână. M13

3, miei hobbi sono giocare a tennis, basket e suonare il basso. il basso lo suono da una lesione, domani avrò la seconda; ho deciso di suonare il basso per via dei miei amici che vuolendo formare un gruppo (band) gli servirà un bassista e per questo mi sono affrettato,

Băiat cuminte, dar temător

Temperamentul de așteptare este absolut predominantă, urmată de cesiune și rezistență. Asaltul lipsește foarte mult.

Situație

Prezența atât de accentuată a unuia dintre Temperamente (în acest caz Așteptarea) este întotdeauna un indice care trebuie luat în considerare. În acest caz, semnalul principal este dat un spațiu exagerat lăsat între cuvinte, care la începutul adolescenței poate însemna incertitudine și stângăcie, în timp ce dacă ar fi prezentat într-un mod atât de accentuat în scrisul de mână al unui adult ar indica o severitate excesivă, o dispoziție exagerată față de critică.

Băiatul nostru are alte elemente de așteptare, cum ar fi progresul destul de lent și precis în formarea literelor și cuvintelor, indici de incertitudine și indecizie (buclele finale ale "o" care ies doar puțin din corpul literei (amintiți-

vă semnul ezitant), unduind pe linie, reducerea calibrului unor litere, spațiul absolut la marginea stângă a foii.

Prin urmare, atitudinea actuală a băiatului, care se oprește prea mult să gândească și amână deciziile, este deocamdată o limită nestructurală, fără griji la vârsta lui și care, după cum vom vedea, nu îi afectează dezvoltarea pozitivă. Dar trebuie să evităm ca aceeași limită să devină structurală și să-i schimbe natura, păstrând-o indecisă, dar și făcându-l nemulțumit și hipercritic.

Din punct de vedere al inteligenței are un potențial bun, așa cum vom vedea la rubrica "Perspective".

Adnotările "tehnice" vor să permită chiar și cititorului non-expert să observe că, într-o scriere aparent bine compusă și forme precise, prin urmare, din punct de vedere estetic nu josnic, semnalele de alarmă pot fi ascunse, pe care grafologul le poate înțelege și care permit pregătirea unui proiect de ajutor în timp.

Băiatul are, de asemenea, aspecte pozitive, cum ar fi atenția, varietatea intereselor, o atitudine de bază cu voință puternică și o cantitate justă de potențial intelectual. Dar este necesar să se evite ca calitățile sale să fie influențate negativ de indicii pe care i-am evidențiat.

Perspective

Grafologul poate sugera câteva ipoteze de ajutor băiatului, tocmai pe baza cunoașterii problemelor sale actuale și concentrându-se pe resurse care acum sunt doar mascate, dar nu anulate de limitele indicate.

În primul rând, voința sa discretă trebuie apreciată. Acum îi este greu să ia decizii. Dar când el (chiar ajutat) reușește, el este capabil să fie consecvent și să se mențină dacă cineva încearcă să-l orienteze diferit. Este un punct de plecare valabil, care poate produce rezultate interesante. Din această caracteristică poate

deriva, de exemplu, autonomia sa de gândire, pe care o posedă deja parțial, dar care trebuie întărită astfel încât nesiguranța sa, în prezent încă foarte condiționată, să nu preia controlul.

O altă resursă valoroasă este tendința de a elabora o gândire complexă. Deocamdata aceasta prerogativa se prezintă ca un factor negativ pentru că îl face să se incurce în reflecții și raționament un pic prea complicat, cu rezultatul îndepărtării de simplitatea și lejeritatea de care ar avea nevoie vârsta lui. Prin urmare, aici este o resursă potențială și importantă care trebuie îmbunătățită. Dacă ne-am opri să-l considerăm doar un băiat complicat, care nici măcar nu știe ce vrea, l-am lăsa la mila indeciziei sale, probabil stabilindu-se pentru progresul său academic care stă pe autosuficiență.

În schimb, va fi necesar să-l ajutăm - încet, dar imediat - să învețe să distingă ceea ce contează cu adevărat de ceea ce este neglijabil. Este necesar să-l sprijinim în eliberarea de gânduri

și griji inutile și dăunătoare, astfel încât mintea lui să se poată concentra asupra a ceea ce îl poate face să evolueze în cunoaștere și să-l facă mai curajos în alegeri. Evident, ar trebui urmată într-un mod personalizat și interprofesionist, știind că există într-adevăr posibilitățile ca ea să iasă din acel tip de mâl în care este ca blocat, poate respira aer pur și se poate convinge că își poate odihni definitiv picioarele pe un teren solid. Dorința de a-l ajuta, de asemenea, determină pe grafolog să folosească cuvinte îndrăznețe, dar, atunci când la bază există un material bun care trebuie îmbunătățit, puteți, de asemenea, să îndrăzniți.

6. Conclusioni

Contribuția grafologului, care a fost exemplificată în cele trei cazuri prezentate, poate fi folosită pentru orice situație, prin studiul unor scrieri și mai complexe și cu semne

mai nuanțate și discontinue. Știm că există cazuri extreme care necesită intervenția specialiștilor care se ocupă profesional de "eșecuri" fizice sau psihologice, certificate prin diagnostice specifice. Dar, în afară de aceste cazuri, care sunt dincolo de competența noastră, busola grafologului este întotdeauna credința că fiecare adolescent poate evolua și crește, mai ales dacă identificăm și scoatem resursele sale și nu supraestimăm neajunsurile sale.

Limitele fac parte din fiecare dintre noi, de multe ori chiar și adulți. Dar să ne întrebăm: au fost ajutați acești adulți în copilărie și adolescență să-i depășească limitele?

Știm cum să ajutăm copiii și tinerii să-și dezvolte energia, abilitățile motorii, pasiunile sportive și muzicale. Adesea, la adulți există speranța secretă că copilul lor va deveni un campion, ceea ce se întâmplă în cazuri foarte rare. Dar dacă exercițiul practicat urmărind un vis a creat doar rareori campioni, în realitate a

permis generațiilor întregi să depășească multe limite fizice și motòrii. Care a fost strategia inconștientă? Tocmai aceea de a investi în limite, de a evita ignorarea lor sau de a nu le considera insurmontabile.

Dificultățile ultimilor doi băieți examinați sunt diferite, deși au o rădăcină care îi unește: nesiguranța. Dacă am fi rămas pe genericitatea exprimată de acest termen, care se aplică majorității copiilor de vârsta lor, nu am fi făcut nici cel mai mic pas înainte în a-i ajuta să crească și în a-i dota cu instrumentele de autocunoaștere de care au nevoie pentru a se orienta spre viitorul lor. Dar grafologia, ca și alte științe umane, își propune să definească numeroasele aspecte care se află în spatele acestui termen generic.

În acest modul al proiectului HALO am dorit să aprofundăm, din păcate, în spații și timpuri foarte scurte, modul în care instrumentul grafologic poate scoate în evidență acel potențial ascuns la copiii noștri, în special pentru acea grupă de

vârstă adolescentină în care se descoperă foarte frecvent deficiențe și neajunsuri, structurale sau temporare, care le pot afecta viața viitoare. Punerea în centrul atenției a nevoilor celor care par slabi, confuz, timizi, mai degrabă decât așteptările, a fost alegerea noastră nu aleatoare, având în vedere că în lumea în care trăim aceste nevoi sunt în creștere și soluții inovatoare trebuie găsite.

Dar grafologia poate juca, de asemenea, un rol în descoperirea talentului, în special a celor umbrite de aparențe care nu sunt încurajatoare. Florile pot înflori spontan (talent debordant), din plante cultivate pe sol bun (mediu familial bogat în afecțiune și nu prea protector), dacă sunt cultivate de gradinari buni (profesori capabili și conștiincioși). Ele pot, de asemenea, să înflorească datorită tratamentelor colaterale (operatorii școlii și alte realități educaționale) sau să fie descoperite și recunoscute prin instrumente deosebit de personalizate, cum ar fi grafologia, care,

uneori, este capabilă să planteze semințe prețioase chiar și în medii considerate neospitaliere și neproductive.

CHESTIONAR DE INTRODUCERE

1. Epoca modernă a fost caracterizată prin:

- A. Neîncredere în progres și în instituții.
- B. Încredere în progres și în instituții.
- C. Anarhie completă.
- D. Nici unul dintre cele de mai sus.

2. Epoca postmodernă se caracterizează prin:

- A. Reevaluarea valorilor. Sentiment de încredere și stabilitate.
- B. Optimism, sprijin din partea instituțiilor și un sentiment general de încredere în acestea.
- C. Atât A, cât și B.
- D. Criza valorilor și sentimentul de instabilitate.

3. Formula "omul potrivit la locul potrivit" se referă la:

- A. Imposibilitatea de a potrivi individul cu un loc de muncă definit.
- B. Teoria lui Frank Parsons conform căreia oportunitatea favorabilă de angajare se găsește doar dacă ești dispus să te implici în numeroase propuneri.

- C. Posibilitatea de a potrivi oamenii cu roluri de muncă definite în funcție de o relație apropiată și în conformitate cu o logică deterministă.
- D. Șansa rară ca un solicitant de loc de muncă să o poată găsi.

4. Fiecare semn grafologic este polivalent deoarece:

- A. Ea dobândește un sens care poate fi descoperit numai prin compararea mai multor mostre de ortografie.
- B. Are valoare numai dacă este detectat de cel puțin 5 ori într-un scris de mână.
- C. Ea are un sens care este definit numai dacă este legat de celelalte semne prezente în scris.
- D. Semnificația sa se schimbă în funcție de grafologul care analizează scrisul.

5. Grafologia poate fi definită ca știință umană deoarece:

- A. Ea definește întotdeauna exact și incontestabil toate trăsăturile de personalitate ale scriitorului.
- B. Prin introducerea valorilor măsurate și/sau calculate ale semnelor grafologice într-un computer special, se obține un număr care corespunde

fără echivoc unei calități psihologice definite.

- C. Se bazează pe o metodă precisă care tinde spre rigoare și obiectivitate, aceasta din urmă înțelege ca absența absolută a subiectivității.
- D. Se bazează pe o metodă precisă care tinde spre rigoare și obiectivitate, acestea din urmă înțelege ca posibilitatea de a împărtăși rezultatele deoarece nu depind de subiectul care le-a obținut și sunt strict în concordanță cu obiectul de studiu și cu modul în care este definit.

6. Faptul că grafologia are o abordare idiografică o face potrivită pentru orientare, deoarece:

- A. Vă permite să verificați numai acele aspecte specifice ale persoanei, utile pentru a înțelege abilitățile lor în studiu și muncă.
- B. Acesta face descrieri generice care pot evidenția o gamă limitată de posibilități, simplificând procesele de orientare.
- C. Acesta descrie persoana în complexitatea sa în evoluție, favorizând evidențierea

potențialităților ascunse și stimulând conștiința de sine.

- D. Ea face descrieri numai pe categorii și tipuri și acest lucru permite excluderea într-un mod determinist și definitiv a anumitor cursuri de formare și profesionale.

CHESTIONAR MODULUL 1

1. Conform celor mai recente cercetări prezentate de laboratoarele L.A.R.I.O.S., prezentate de Savickas et al., scopul profesioniștilor în orientare include:

- A. Ajutarea oamenilor să-și reducă și să-și selecteze ambițiile pentru a evita să se confrunte cu dezamăgire și disconfort.
- B. Sa ofere o mulțime de informații cu privire la toate alternativele posibile disponibile pentru alegere, deoarece o cantitate mare de date disponibile favorizează procesul de luare a deciziilor.
- C. Sa sprijine oamenii în îndeplinirea dorințelor lor și în centrarea aspirațiilor lor.
- D. Sa definească exact profesia potrivită pentru persoană și construiască în detaliu calea de formare adecvată.

2. Consilierii ar trebui să se conceapă ca:

- A. Exclusiv consilieri cât mai detașați și obiectivi.

- B. Cei care știu să aleagă în locul persoanei, suspendând astfel greutatea luării deciziilor.
- C. Profesioniștii care chiar mai bine decât persoana care trebuie să aleagă știu cum să identifice cele mai bune căi pentru construirea drumului lor profesional.
- D. Agenți ai schimbării, provocatori care solicită speranță, optimism și încredere în viitor și în capacitatea persoanei de a putea formula alegeri satisfăcătoare.

3. Fenomenul NEET:

- A. Este într-un declin accentuat.
- B. Este, de asemenea, rezultatul deziluziei generale și al pesimismului care caracterizează epoca actuală.
- C. Este un acronim care înseamnă "Nu este angajat în căi de orientare".
- D. În Italia nu este deosebit de grav.

4. De ce este recomandabilă o abordare Life Design în orientare?

- A. Acesta permite o viziune sectorială a persoanei, luând în considerare numai elementele utile pentru alegerea specifică.
- B. Permite scoaterea în evidență a

caracteristicilor prezente în persoană, imuabile pe tot parcursul vieții.

- C. subliniază importanța stimulării abilităților fundamentale pentru a face față provocărilor vieții.
- D. Descurajează ideea de a crede în visele cuiva, considerată riscantă pentru realizarea individului.

5. În observarea grafologică a scrierii de mână a unui băiat / fata o mare importanță este acordată:

- A. Nivelul de bunăstare pe care îl experimentează.
- B. Limitele personale ca obstacole cu care trebuie să se resemneze și să le ia în considerare în legătură cu propria realizare.
- C. Să nu se ia în considerare caracteristicile care se află numai în faza embrionară, deoarece este puțin probabil să se dezvolte după adolescență.
- D. Atenția doar la aspectele intelectuale, deoarece acestea sunt singurele care contează pentru realizarea persoanei.

- 6. A spune că în evaluarea adaptabilității nivelului de pre-angajare a persoanei înseamnă că:**
- A. apare cât de mult anxietate poate fi dedusă din scris.
  - B. Se evaluează cât de mult este îngrijorat mediul din jurul persoanei și crede că persoana nu poate face față, condiționându-i dezvoltarea și creșterea.
  - C. Atât A, cât și B.
  - D. se încearcă să se înțeleagă cât de mult se simte persoana implicată și responsabilă în proiectul său de carieră.

CHESTIONAR MODULUL 2

- 1. În ce sectoare este dedicată consultanța grafologică propusă de Institutul Internațional de Graologie "G. Moretti"?**
  - A. Consultanta în domeniul esteticii și formelor.
  - B. consultanță în domeniul ermetismului și științelor ezoterice.
  - C. consultanță în domeniile vârstei de dezvoltare, familiei, școlii și profesiilor, grafologiei judiciare.
  - D. consultanță în domeniul etimologiei și disciplinelor lingvistice.

- 2. Până în prezent, cum poate fi definit studiul scrisului?**
  - A. Analiza unui test.
  - B. analiza unui comportament complex și unic pentru fiecare subiect.
  - C. analiza bioritmului fizic și intelectual exclusiv pentru persoanele creative.
  - D. tehnica proiectivă.

- 3. Pentru a observa organizarea globală a persoanei din punct de vedere grafologic , este necesar să aveți:**
  - A. o semnătură olografă este suficientă

- B. mai multe scrieri de mână distribuite de-a lungul timpului.
- C. Este necesar să aveți un manuscris scris în orele serii.
- D. Este necesar să aveți un manuscris scris în orele dimineții.

4. Orientarea grafologică vizează:

- A. Identificarea potențialului afectiv-intelectual-relațional.
- B. să facă judecăți cu privire la performanță.
- C. Sa intervină pe modelul grafic.
- D. Sa corecteze eventualele greșeli de ortografie.

5. Analiza scrisului ca comportament simbolic vizează:

- A. să respecte pe o bază științifică și cu exactitate caracteristicile de personalitate ale fiecăruia .
- B. sa condiționeze alegerile scriitorului.
- C. Sa continue cu statistici pentru calcularea IQ-ului mediu.
- D. să examineze calea educațională a individului independent de celelalte științe umane.

6. Este posibilă o colaborare interdisciplinară între grafologie și psihologie?

- A. Nu, sunt două discipline ireconciliabile.
- B. Da, dar numai dacă este o cale de psihoterapie jungiană.
- C. Da, este întotdeauna de dorit.
- D. Da, dar numai în domeniul judiciar.

CHESTIONAR MODULUL 3

- 1. Ce poate genera la băieți și fete nemulțumirea cauzată de un mediu care nu este în întregime potrivit și stimulativ?**
  - A. Lipsa autonomiei și a responsabilității.
  - B. Vioiciune și confuzie.
  - C. Momente de frică alternând cu euforia.
  - D. Evenimente neașteptate.

- 2. Ce presupune lipsa de autonomie și emancipare a băieților și fetelor în lumea școlii?**
  - A. Confuzia rolurilor.
  - B. Abandonul școlar; forme de bullying; dezvoltarea unui concept de sine negativ.
  - C. Creativitate și acțiune.
  - D. Evoluția relațiilor dintre școală și familie.

- 3. Care este obiectivul principal al consilierului în lumea școlii?**
  - A. Sa aibă relații exclusiv cu familiile.
  - B. Sa devina partener de joacă al băieților și fetelor.

- C. Sa detalieze un plan terapeutic pentru copiii pe care îi întâlnește.
- D. Sa inteleaga identitățile și nevoile băieților și fetelor aflate în îngrijire.

4. Cine ar trebui să fie protagonistul orientării?

- A. Întreaga școală.
- B. Clasa la care au participat băieți și fete în faza de orientare.
- C. Orientatul.
- D. Consilierii și comunitatea educatoare.

5. Cum poate fi definit scrisul?

- A. O "fotografie" statica.
- B. O poveste a zilei.
- C. Un "film" care poate fi descris în dinamica sa.
- D. O clasificare grafică.

6. Ce este un aliat decisiv al consultantului grafolog pentru interpretarea / înțelegerea grafologică corectă și completă a dinamicii interioare a băiatului sau fetei?

- A. Instrumentul de scriere.
- B. Contextul grafic.
- C. Formatul foii.
- D. Contextul mediului.

RĂSPUNSURI CHESTIONARE

CHESTIONAR DE INTRODUCERE:

1. B
2. D
3. C
4. C
5. D
6. C

CHESTIONAR MODULUL 1:

1. C
2. D
3. B
4. C
5. A
6. D

CHESTIONAR MODULUL 2:

1. C
2. B
3. B
4. A
5. A
6. C

CHESTIONAR MODULUL 3:

1. A
2. B
3. D
4. C
5. C
6. B

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE ȘI SITE WEB

- BANKS E. (2010), *Teen reflections on education*, USA, XLibris Corporation.
- BANDURA A. (1989), Human agency in social cognitive theory, *American Psychologist*, 44, 198, 1175-1184.
- BANDURA A. (2012), *Adolescenti e Autoefficacia – Il ruolo delle credenze personali nello sviluppo individuale*, Trento, Edizioni Erickson.
- BARTALUCCI M. (2014), *Epistemologia generale ed epistemologia della grafologia*, Macerata, Edizioni Simple.
- BAUMAN Z. (2015), *Modernità liquida* (ed. digitale), Bari, Ed. Gius. Laterza & Figli.
- BENASAYAG M. (2016), *Oltre le passioni tristi. Dalla solitudine contemporanea alla creazione condivisa*, Milano, Feltrinelli.
- BITELLI B. (2019), Orientare nel disorientamento, *Scrittura*, 181, 88-125.
- BONINI, N. E RUMIATI, R. (1991), Il processo di decisione e gli aiuti decisionali, *Giornale Italiano di Psicologia*, 18, 547-576.
- CHARLES S. CARVER E SARA VARGAS (2011). Stress, Coping, and Health, Friedman, H.S. (Ed.), *The Oxford Handbook of Health Psychology*, Oxford Library of Psychology.
- DUARTE, M.E. (2004). O individuo e a organização: Perspectivas

- de esenvolvimento. *Psychologica*, (extra-série), 549-557.
- EHRENBERG A. (1999), *La fatica di essere se stessi: depressione e società*, Torino, Einaudi.
- ERIKSON E. (1995), *Gioventù e crisi d'identità*, Roma, Armando Editore.
- ERIKSON E. (2008), *Infanzia e società*, Roma, Armando Editore.
- FRISBY D. (1996), Modernità, *Enciclopedia delle scienze sociali*, Roma, Istituto dell'Enciclopedia Italiana.
- GALEAZZI G. (1993), *Epistemologia e scienze grafologiche*, Urbino, Libreria Moretti Editrice.
- GALEAZZI G. (2002), *Scientificità e grafismo. Saggi di epistemologia*, Urbino, Libreria Moretti Editrice.
- GALIMBERTI U. (2012), *Dizionario di psicologia*, Trofarello (TO), Utet Libreria.
- GATI I. (2013), Advances in career decision making, *Handbook of Vocational Psychology Theory, Research, and Practice*, a cura di W. B. Walsh, M. Savickas e P. J. Hartung, London, Routledge, 199-232.
- HARVEY D. (2010), *La crisi della modernità*, Milano, Il saggiatore tascabili.
- HAVIGHURST R. J. (1952). Social and Psychological Needs of the Aging. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 279(1), 11–17.
- KRUMBOLTZ J. D. (1996), A learning theory of career

counseling, *Handbook of Career Counseling Theory and Practice*, a cura di M. L. Savickas e W. B. Walsh, Palo Alto, CA, Davies-Black Publishing, 55-80.

KRUMBOLTZ J. D. (2009), The Happenstance Learning Theory, *Journal of Career Assessment*, 2, 17, 135-154.

LENT R. W., BROWN S.D. E HACKETT G. (1994), Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance, *Journal of Vocational Behavior*, 62, 101-118.

LEPENIES W. (1997), La fine della storia naturale e l'inizio della modernità, *Gli inizi del mondo moderno*, a cura di R. Koselleck, Milano, Ed. Vita e pensiero.

LYOTARD J-F. (2004), *La condizione post-moderna. Rapporto sul sapere*, Milano, Feltrinelli.

MAGNI M. (2019, 23 maggio), L'ambiguo impero delle competenze, *Roars. Return on Academic Research and School*. <https://www.roars.it/online/lambiguo-impero-delle-competenze/>

MANN L. (2001), Naturalistic decision making: still finding its way, *Journal of Behavioral Decision Making*, 14, 375-377.

NIOLA M. (2012), La dittatura del presente. Intervista a Marc Augé, *La Repubblica*, 19 marzo 2012.

NOTA L. E SORESI S. (2000), *Autoefficacia nelle scelte*, Firenze, Giunti-Organizzazioni Speciali.

NOTA L., FERRARI L. E SORESI S. (2005). "Quanta fiducia ho in me?": Validazione di uno strumento per l'analisi delle credenze

- di efficacia a proposito della gestione delle decisioni scolastico-professionali. *TPM-Testing Psicometria Metodologia*, 12, 35-54.
- NUSSBAUM M. (2010), *Why Democracy needs the Humanities*, Princeton, NJ, Princeton University Press.
- PALAFFERRI N. (2010), *Dizionario grafologico morettiano*, Urbino, Libreria G. Moretti.
- ROTTER J.B. (1954), *Social learning and clinical psychology*, New York, Prentice-Hall.
- SAVICKAS M. L. ET AL. (2009), Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century, *Journal of Vocational Behavior*, 75, 239-250.
- SAVICKAS M.L. (2011). Career counselling, *American Psychological Association*, Washington, DC.
- SAVICKAS, M.L. E PORFELI, E. J. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80, 661-673.
- SORESI S. E NOTA L. (2005), *Autoefficacia nelle scelte – la visione sociocognitiva dell’orientamento*, Firenze, Giunti.
- SORESI S. E NOTA L. (2020), *L’orientamento e la progettazione professionale. Modelli, strumenti e buone pratiche*, Bologna, Il Mul

Rezumat

Introducere.....	3
ROLUL ANALIZEI GRAFOLOGICE ÎN PROCESELE DE ORIENTARE	3
1. O prezentare generală	3
2. De la modernitate la postmodernitate: disconfortul libertății și criza practicilor de orientare	7
3. De la scris ca expresie individuală la grafologie ca știință în slujba orientării.....	12
MODULUL 1 - NOILE FRONTIERE ALE ORIENTĂRII EDUCAȚIONALE ȘI PROFESIONALE	20
1. Consilierul ca agent al schimbării	20
2. O perspectivă Life Design pentru tinerii "înfomețați de speranță"	28
3. Orientarea grafologică spre viitor	47
4. Exemplu de sfaturi grafologice ca suport pentru viitor.....	65
MODULUL 2 -Psihologie și grafologie: sinergii pentru a ajuta studentul	77
1. Introducere.....	77
2. Câteva observații preliminare	84
3. Practica curentă.....	87
4. O analiză grafologică	95
5. Un ultim comentariu	103
MODULUL 3 - ORIENTARE: CUM SĂ ABORDAȚI POTENȚIALUL ȘI SĂ ÎMBUNĂTĂȚI LIMITELE	105

1. Introducere	105
2. Spre recunoașterea valorii oamenilor.....	115
3. Grafologie: o privire care cuprinde întreaga persoană	120
4. Cercetarea și intervenția asupra limitelor cu sprijinul grafologiei	127
5. Analiza și gestionarea limitelor prin studiul grafologic al cazurilor practice	138
6. Conclusioni	165
CHESTIONAR DE INTRODUCERE.....	170
CHESTIONAR MODULUL 1	174
CHESTIONAR MODULUL 2	178
CHESTIONAR MODULUL 3	181
RĂSPUNSURI CHESTIONARE.....	183
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE ȘI SITE WEB	184

